

Gebaren met orale component in de Vlaamse Gebarentaal

SEMANTISCH GEBRUIK

Eveline Huys

Inleiding

Deze bundel bevat 45 gebaren die onderzocht werden in het kader van mijn Bachelorpaper (2006-2007) en Masterpaper (2007-2008) geschreven tijdens mijn opleiding Taal- en Letterkunde aan de Universiteit Gent. De papers beschrijven het “idiomatisch taalgebruik” in de Vlaamse Gebarentaal.

“Idiomatische gebaren”

Het begrip “idiomatisch taalgebruik” wordt in deze tekst steeds tussen aanhalingstekens gezet, aangezien de term voor dergelijke gebaren linguïstisch gezien niet correct is. Toch worden deze gebaren in de VGT door niet-taalkundigen “idiomen” genoemd. Ook binnen de Vlaamse Dovengemeenschap is die term een eigen leven gaan leiden. De gebaren die ik geselecteerd heb, worden in de Dovengemeenschap dus “idiomen” genoemd. Ze hebben als gemeenschappelijke factor dat een gesproken component bij deze gebaren niet mogelijk is. Verder vertonen ze ook nog een aantal andere “typische” kenmerken: het zijn enkelvoudige of samengestelde gebaren die niet te vertalen zijn door één woord in het Nederlands, waardoor een omschrijving vaak noodzakelijk is. Ten slotte hebben deze gebaren meestal ook een polysemisch¹ karakter en worden ze frequent gebruikt in de VGT.

Als men echter kijkt naar de definitie van *idioom* zoals die gehanteerd wordt voor gesproken talen, is de term “idioom” voor gebaren met bovenstaande kenmerken niet juist. Het *Van Dale Idioomwoordenboek* definieert idiomen als vaste uitdrukkingen die uit meer dan één woord bestaan en “waarbij de woorden samen meer of iets anders betekenen dan de losse woorden” (1999:ix). Kenmerkend is ook dat een idioom woorden bevat “die één geheel zijn geworden met de rest van de uitdrukking en hun gewone betekenis geheel of gedeeltelijk hebben verloren” (1999:ix). Een voorbeeld hiervan is de uitdrukking “*een koude douche*” die gebruikt kan worden om aan te geven dat iets een enorme en onverwachte tegenvaller is. Het *idioom* kan trouwens als overkoepelende term fungeren, aangezien termen als *zegswijze*, *spreuk*, *gezegde*, *uitdrukking*, *frase* en *vergelijking* allemaal met die term aangeduid kunnen worden.

¹ Een gebaar kan meer dan één betekenis hebben.

Waarom zo genoemd?

Tot nu toe is het niet helemaal duidelijk waarom in Vlaanderen precies de term “idioom” gehanteerd wordt, maar misschien kan de verklaring worden gezocht in het feit dat dergelijke gebaren een beeldend karakter vertonen. Deze gebaren kunnen soms vertaald worden naar een bestaand spreekwoord of gezegde in het Nederlands, en omdat de Nederlandse vertaling een idioom is, wordt het gebaar dan ook verkeerdelijk als een “idioom” bestempeld. Een mooi voorbeeld hiervan in VGT is het gebaar “TWEE-VLIEGEN-IN-EEN-KLAP” (zie ook 20.1). Dit gebaar kan je in het Nederlands vertalen als “tweevliegen-in-een-klap”. Doordat het vertaald kan worden naar een bestaande uitdrukking/idioom (in het Nederlands), denkt men wel eens dat het gebaar ook een “idioom” is maar dat klopt dus niet.

Het is trouwens gebleken dat het fenomeen om dergelijke gebaren onterecht “idiomen” te noemen, zich niet enkel voordoet in de VGT maar ook in andere gebarentalen. Zo stellen enkele internationale gebarentaalonderzoekers zoals Baker-Shenk & Cokely (1991) dat het ontbreken van een “*word for sign*” equivalent de belangrijkste reden is waarom dergelijke gebaren zo genoemd worden.

Correcte benaming?

Een juiste benaming is: gebaren met een (verplichte) orale component: “verplicht” want zonder de orale component is de betekenis die aan het gebaar toegekend wordt niet compleet. Deze gebaren zijn dus grammaticaal enkel correct als ook de orale component aanwezig is. De term is echter wel ruim opgevat, aangezien de orale component immers ook nog andere functies heeft en dus niet enkel de groep “idiomatische gebaren” omvat.

Toelichting inhoud bundel

Per gebaar wordt telkens de semantische beschrijving(en) weergegeven, wat steeds gestaafd wordt met voorbeelden. Ook het non-manuele gedeelte wordt daarbij onder de loep genomen: met name lip- en/of mondbewegingen en optioneel ook hoofdbewegingen en de lichaamshouding. Men zal ook kunnen zien dat al naargelang de betekenis of context van het gebaar, het mondbeeld en de (optionele) hoofdbeweging en/of de (optionele) lichaamshouding vaak kunnen veranderen. Zonder deze non-manuele componenten is de betekenis die aan het gebaar toegekend wordt immers niet compleet.

De gebaren kunnen overigens steeds bekeken worden op de bijbehorende dvd.

Meer weten?

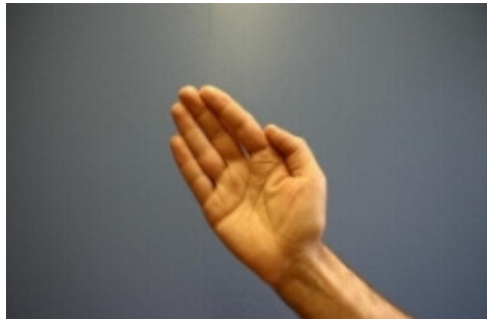
Mail naar eveline.huys@skynet.be. Op vraag kan de Masterthesis ook steeds ingekeken worden.

Eveline Huys
april 2010

Gebruikte symbolen

1) *Handvormen*

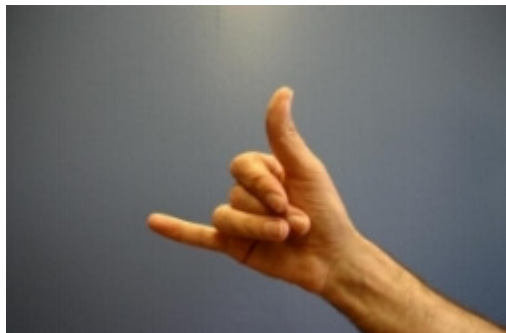
B-hand

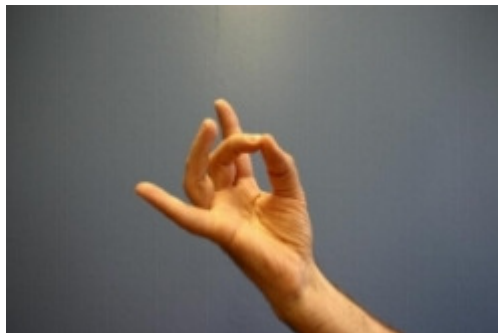
B''-hand

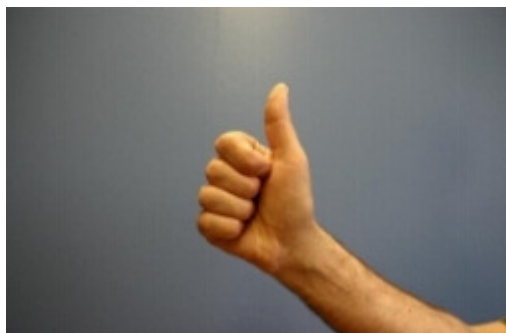
Y-hand

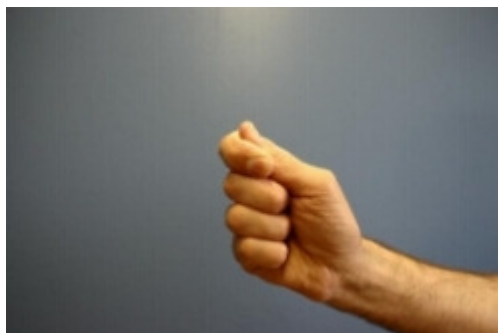
C8-hand

A-hand

A''-hand

V-hand

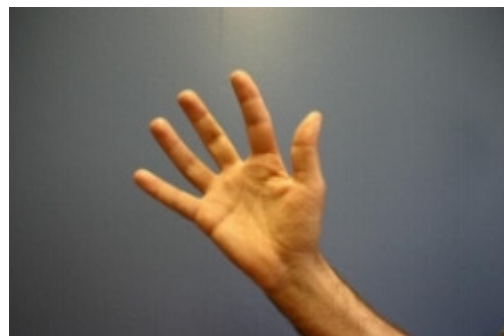
W-hand

5-klauw-hand

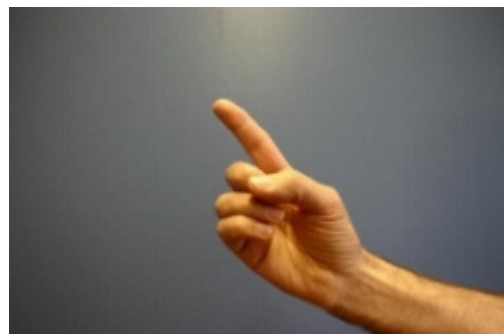
5-hand

B0+-hand

1-hand

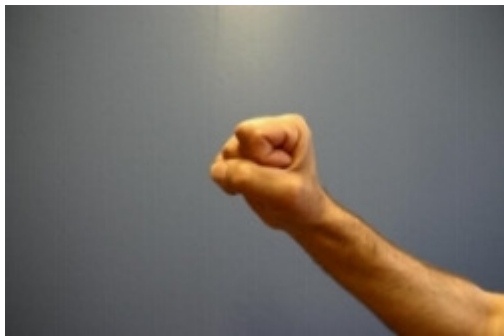
O^hand

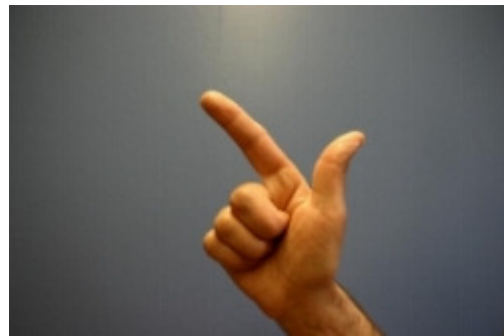
C-hand

S-hand

L-hand

2) Lip- en mondbewegingen

- 'mm': de lippen zijn samengeperst

- **'mm-krul'**: de lippen zijn gesloten + de boven -en onderlip maken een krul

- **'mm-omlaag'**: de mondhoeken zijn omlaag gericht

- **'v'**: de boventanden bevinden zich op de onderlip

- **'B'**: de lippen vibreren – lucht uitblazen met bolle wangen

- 'o': de lippen zijn gerond

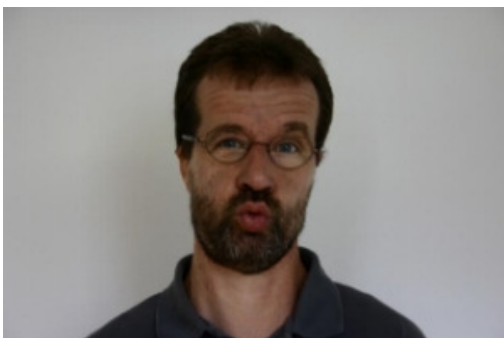
- 'shh': de lippen zijn gerond; lucht wordt naar binnen gezogen

- 'lichtjes getuit': de lippen zijn lichtjes getuit

- 'getuit': de lippen zijn getuit

- **'ee'**: zowel de onder- als de boventanden zijn zichtbaar (lippen ver van elkaar)

- **'t'**: het puntje van de uitgestoken tong draait naar links of rechts.

- **'t-krul'**: de tong wordt uitgestoken (tussen de tanden) + de bovenlip maakt een krul

- **'w'**: de lucht uitblazen (de wangen zijn niet gebold)

Inhoudstafel

1	Gebaar “NIET-KUNNEN”	13
2	Gebaar “GRAAG-WILLEN”	21
3	Gebaar “VAARDIG-ZIJN”	23
4	Gebaar “GEEN-ZIN-HEBBEN”	27
5	Gebaar “BEREID”	29
6	Gebaar “HOU-VOL ”	32
7	Gebaar “MET-VEEL-MOEITE-VOLHOUDEN”	35
8	Gebaar “BIJ-ZICHZELF-DENKEN”	37
9	Gebaar “DOORHEBBEN”	40
10	Gebaar “KAN-NIET-MEER”	41
11	Gebaar “ZELF-WETEN”	45
12	Gebaar “NIETS-VAN-AANTREKKEN”	48
13	Gebaar “WETEN-ZONDER”	50
14	Gebaar “VEINZEN”	52
15	Gebaar “BEKOREN”	54
16	Gebaar “OPMERKEN”	56
17	Gebaar “VERWIJZEN”	58
18	Gebaar “AFHANKELIJK-VAN”	60
19	Gebaar “NIET-LEKKER-VINDEN”	62
20	Gebaar “TWEЕ-VLIEGEN-IN-EEN-KLAP”	65
21	Gebaar “DIKWIJLS”	67
22	Gebaar “ERG”	69
23	Gebaar “ERG-VEEL ”	70

24	Gebaar “DEKSEL-OP-NEUS”	72
25	Gebaar “ERNAAST”	75
26	Gebaar “UIT-DE-LUCHT-VALLLEN”	76
27	Gebaar “NIET-GELOVEN”	78
28	Gebaar “KLOP-VAN-HAMER”	81
29	Gebaar “NIETS-MOETEN-DOEN”	83
30	Gebaar “MOND-VOL-TANDEN”	85
31	Gebaar “ZOT-JIJ”	87
32	Gebaar “ACHTEROVER-VALLLEN”	89
33	Gebaar “NIET-WILLEN-LUISTEREN”	91
34	Gebaar “ZICH-TERUGTREKKEN”	93
35	Gebaar “NIET-WILLEN-DOEN”	95
36	Gebaar “OVERDREVEN”	97
37	Gebaar “MET-IETS-OPZADELEN”	100
38	Gebaar “SIMPEL”	105
39	Gebaar “KAN-NIET”	112
40	Gebaar “GEEN”	115
41	Gebaar “ZIEN-KAN-NIET”	117
42	Gebaar “ONMIDDELLIJK”	121
43	Gebaar “PIJN”	123
44	Gebaar “GEWOONTE”	125
45	Gebaar “GEZICHT-ANDERS”	128

1 Gebaar “NIET-KUNNEN”²

Handvorm: B-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de top van de duim raakt de onderkaak aan

Beweging: de vingers worden geplooid

Palmoriëntatie: handpalm neerwaarts

Etymologie: het gebaar “NIET-KUNNEN” is manueel homoniem met het lexicale gebaar TE-LAAT, maar het verschil wordt gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (resp. de orale en gesproken component). Mogelijk is er ook een semantisch verband tussen beide gebaren.

1.1 *Semantisch gebruik*

Het gebaar “NIET-KUNNEN” heeft als algemene betekenis “(iets) niet kunnen”/“niet durven” en kan in minstens zes verschillende contexten worden gebruikt (a-f)³. De gebaarder zal bij

² Elk gebaar kreeg telkens een benaming die tussen aanhalingstekens worden gezet en die door mijzelf werden bedacht. De glossen bevatten steeds een korte omschrijving of vertaling van wat het gebaar betekent.

de uitvoering van het gebaar vaak “nee” met het hoofd schudden. In de betekenis van (e) en (f) is die hoofdbeweging echter optioneel.

- a. **De gebaarder stelt vast dat hij niet vrij is op een bepaalde datum of uur.**

Vb: “Ik kan niet naar je feest komen.”

_____neg

“NIET-KUNNEN” KOMEN FEEST Wg1

- b. **De gebaarder kan het gebaar ook gebruiken wanneer hij vaststelt dat hij: 1) ergens niet in past of 2) er niet in slaagt een object ergens tussen in te plaatsen of 3) er niet in slaagt om een object open of dicht te krijgen.**

1) De gebaarder past ergens niet in.

Hier gaat de betekenis over het feit dat personen ergens niet in passen: te krappe kledij, schoeisel dat gekneld zit of zitmeubels die niet breed genoeg zijn. Als het over kledingstukken gaat, dan kan het gebaar enkel gebruikt worden bij kledingstukken die voorzien zijn van één of meerdere knopen of een ritssluiting.

Vb: De gebaarder is een broek aan het passen in het pashokje als hij merkt dat de broek veel te krap is en deelt dat mee aan zijn echtgenote.

_____neg

1) “NIET-KUNNEN” TOE BROEK

_____t _____neg

2) BROEK / “NIET-KUNNEN” TOE

³ De letters (a., b., ...) betekenen dat het betreffende gebaar meerdere betekenissen kan hebben. De cijfers ((1),2), ...) wijzen erop dat één bepaalde betekenis ook nog deelbetekenissen kan hebben. Ook categorische indelingen zijn met cijfers aangeduid.

2) De gebaarder slaagt er niet in een object ergens tussen in te plaatsen.

Vb: De gebaarder heeft vastgesteld dat zijn splinternieuwe 4x4 niet in de garage past doordat het plafond te laag hangt.

_____t _____neg

JEEP / “NIET-KUNNEN” IN GARAGE

3) De gebaarder slaagt er niet in een object open of dicht te krijgen.

Vb: “Ik slaag er maar niet in om het deksel van die pot mayonaise los te wrikken.”

_____t _____neg

POT MAYONAISE / “NIET-KUNNEN” OPENEN Wg1

- c. Het gebaar kan ook aangewend worden om aan te geven dat men door één of andere reden niet in staat is om iets te doen (= niet kunnen of niet durven) en kan in minstens zes categorieën ingedeeld worden:

1) Door een gebrek aan conditie

Vb: Iemand nodigt de gebaarder uit om mee 20 km te gaan lopen. Daarop antwoordt de gebaarder: “Oei, 20 km gaat mij niet lukken nu, want ik doe bijna nooit aan sport!”

_____neg

“NIET-KUNNEN” LOPEN 20 KM Wg1 // BIJNA NOOIT SPORTEN Wg1

2) Door angst

Hier heeft het gebaar "NIET-KUNNEN" de betekenis van "iets niet durven":

Vb: De gebaarder en zijn echtgenote staan op het dak van de Empire State Building. Als de gebaarder over de rand naar beneden kijkt en de piepkleine gele taxi's ziet, zegt hij: "Kijk eens!" Maar de echtgenote deinst onmiddellijk terug: "Ik durf niet naar beneden te kijken!".

In het voorbeeld bedoelt de echtgenote hiermee ook impliciet dat zij hoogtevrees heeft, waardoor ze niet durft/kan (te) kijken.

_____ neg

1) "NIET-KUNNEN" **KIJKEN BENEDEN** Wg1

_____ t _____ neg

2) **KIJKEN BENEDEN** / "NIET-KUNNEN" Wg1

3) Door de gevolgen na een ziekte/ongeval

Vb: "Als gevolg van een hersenbloeding, was hij niet meer in staat om te gaan werken."

_____ neg

"NIET-KUNNEN" **WERKEN** Wg3 **DOOR HERSENBLOEDING**

4) Door de fysieke onhaalbaarheid

Vb: Hij vroeg zijn vriend om die loodzware kist te helpen dragen, omdat het hem niet lukte alleen.

_____? _____neg

1) "BEREID" Wg2 **HELPEN DRAGEN KIST**/ "NIET-KUNNEN" **ALLEEN DRAGEN** Wg1

_____? _____t _____neg

2) "BEREID" Wg2 **HELPEN DRAGEN KIST** // **ALLEEN DRAGEN** / "NIET-KUNNEN" Wg1

5) Door onbekwaamheid

Vb: "Hij is niet in staat om voor kinderen te zorgen, hij kan het gewoon niet."

_____neg

1) "NIET-KUNNEN" **ZORGEN KINDEREN** Wg3

_____t _____neg

2) **ZORGEN KINDEREN** / "NIET-KUNNEN" Wg3

6) Restcategorie ("iets niet kunnen")

Vb: "Door zijn gokschulden kon hij zijn huis niet meer afbetalen."

_____neg

1) "NIET-KUNNEN" **AFBETALEN HUIS** Wg3

_____t _____neg

2) **AFBETALEN HUIS** / "NIET-KUNNEN" Wg3

Vb: "Ik kon zijn vraag niet beantwoorden."

_____neg

1) "NIET-KUNNEN" **ANTWOORDEN OP VRAAG** Wg1

_____t _____neg

2) **ANTWOORDEN OP VRAAG** / "NIET-KUNNEN" Wg1

d. **De gebaarder oordeelt dat iemand op mentaal vlak niet in staat is tot iets.**

Vb: "Hij zou niet kunnen verhuizen naar het buitenland, want hij zou te veel last hebben van heimwee dan."

_____neg

"NIET KUNNEN" **VERHUIZEN BUITENLAND** Wg3 / **HEIMWEE** Wg3

e. **Dit gebaar wordt ook gebruikt om aan te geven dat iets zo lelijk bevonden wordt dat de persoon in kwestie het niet zou willen hebben, dragen, ...⁴ In diezelfde context kan het over de omgeving/plaats/gebouw gaan.**

Vb: "Zo'n broek zou ik niet willen dragen!"

Vrij vertaald naar het Nederlands betekent het gebaar in dit voorbeeld: "Ik vind het zo lelijk dat ik het niet zou willen dragen". Die uitdrukking kan gebruikt worden inzake kledij, schoeisel, auto's, meubilair, woninginterieur, kapsels, ...

1) "NIET-KUNNEN" **AANDOEN BROEK** Wg_a Wg1

_____t

2) **AANDOEN BROEK** Wg_a / "NIET-KUNNEN" Wg1

⁴ Dit gebaar komt qua betekenis gedeeltelijk (enkel m.b.t. materiële zaken) overeen met het gebaar "KAN-NIET" (zie 39.1.a).

Dit gebaar kan ook gebruikt worden wanneer de gebaarder zijn mening meedeelt over een bepaalde plaats, omgeving, gebouw, ... Een voorbeeld:

Vb: "Ik zou niet in een verpauperde wijk kunnen wonen."

1) "NIET-KUNNEN" **WONEN ARM WIJK** Wg1

_____t

2) **WONEN ARM WIJK** / "NIET-KUNNEN" Wg1

Wanneer de gebaarder iets niet mooi vindt, kan hij ook enkel een bepaalde eigenschap van de extra-talige context bedoelen, bijvoorbeeld de kleur of het model van een bepaalde auto, het bloemetjesmotief van die ene rok. Vermoedelijk is dit enkel mogelijk voor zaken die concrete voorwerpen zijn (niet voor kapsels, interieurstijl, gebouw/omgeving, ...). Als we het eerste voorbeeld even hernemen, dan is het mogelijk dat enkel de legerprint van die broek lelijk bevonden wordt:

1) "NIET-KUNNEN" **AANDOEN LEGERMOTIEF** Wg1

_____t

2) **LEGERMOTIEF** / "NIET-KUNNEN" **AANDOEN** Wg1

f. Hier heeft de betekenis enkel betrekking op personen op het vlak van liefdesrelaties: "iemand zijn type niet zijn"⁵.

Wanneer de gebaarder dit gebaart, dan oordeelt hij dat zij zijn type niet is. Vrij vertaald naar het Nederlands betekent dit: "Zij is absoluut niet mijn type!".

Vb: "Zij is absoluut niet mijn type!"

⁵ Dezelfde betekenis komt ook voor in het gebaar "KAN-NIET" (zie 39.1 (b2)).

- 1) “NIET-KUNNEN” **VRIJEN** Wg3 Wg1
_____t
- 2) **VRIJEN** Wg3 / “NIET-KUNNEN” Wg1

Dit gebaar wordt vaak gebruikt in situaties wanneer de gesprekspartner de gebaarder probeert te koppelen. De referent kan een persoon zijn die zij allebei kennen (al dan niet aanwezig), maar het kan evengoed om een toevallige voorbijganger gaan.

1.2 Kenmerken mondbeeld⁶

Gebaar 1	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	‘v’ of ‘mm’
<i>Betekenis b (1-2-3)</i>	‘mm’; ‘mm-krul’ of ‘β’
<u><i>Betekenis c</i></u> 1) <i>conditie</i> 2) <i>angst</i> 3) <i>ziekte/ongeval</i> 4) <i>fysiek onhaalbaar</i> 5) <i>onbekwaam</i> 6) <i>restcategorie</i>	- ‘o’ of ‘v’ - ‘v’ - ‘mm’ of ‘mm-krul’ - ‘β’ - ‘mm-krul’ - ‘β’ of ‘mm-krul’
<i>Betekenis d</i>	‘lichtjes getuit’
<i>Betekenis e</i>	‘v’
<i>Betekenis f</i>	‘v’

⁶ Het is niet zo evident om de lip- en mondbewegingen nauwkeurig te bepalen, aangezien ze van gebaarder tot gebaarder kunnen verschillen. Om die reden worden enkel de ‘voornaamste’ kenmerken gehanteerd. Afwijkingen zijn dus steeds mogelijk.

2 Gebaar “GRAAG-WILLEN”

Handvorm: Y-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de borstkas

Beweging: padbeweging van boven naar onder; de duim maakt een strijkend contact met de borstkas

Palmoriëntatie: handpalm naar links

Vingeroriëntatie: de pink is naar boven gericht

Etymologie: er zijn geen gebaren in het VGT-lexicon die manueel identiek zijn met dit gebaar en het is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar.

2.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van dit gebaar is “zijn wens uitdrukken” en kan in minstens drie verschillende contexten gebruikt worden:

- a. Dit gebaar kan gebruikt worden om aan te geven dat je iets graag zou willen hebben. Hier heeft het enkel met materiële zaken te maken.

Vb: “Ik zou graag een kleedje willen kopen.”

“GRAAG-WILLEN” KOPEN KLEED Wg1

Of het kleedje effectief aangekocht zal worden of niet, wordt in het midden gelaten. Het is mogelijk dat het meisje haar wens zal verwezenlijken door het kleedje in de (nabije) toekomst aan te kopen, maar het is evengoed mogelijk dat het slechts bij een droom zal blijven omdat het kleedje bijvoorbeeld te duur is voor haar.

- b. Hier betekent het gebaar eveneens “iets graag willen verwezenlijken”, maar hier heeft het enkel betrekking op algemene zaken.**

Vb: “Ik zou graag eens naar Roland Garros willen gaan.”

“GRAAG-WILLEN” GAAN-NAAR ROLAND GARROS Wg1

Vb: “Ik zou die film ‘Disturbia’ wel eens willen zien.”

“GRAAG-WILLEN” ZIEN FILM -D-I-S-T-U-R-B-I-A- Wg1

- c. Hier heeft de betekenis enkel betrekking op het vlak van liefdesrelaties: “iemand leuk vinden”.**

Vb: “Hij heeft een boontje voor Sofie.”

“GRAAG-WILLEN” VRIJEN SOFIE Wg3

Hiermee bedoelt de gebaarder impliciet dat hij verliefd is en haar dus beter zou willen leren kennen. De gebaarder heeft vermoedelijk ook de intentie om er een relatie mee te beginnen.

De betekenis van het verliefd-zijn kan overigens uitsluitend in het gebaar “GRAAG-WILLEN” gevonden worden:

“GRAAG-WILLEN” VAN₃ Wg3

Opmerking:

Het lexeem kan ook in de ontkennende zin worden gebruikt: “NIET-GRAAG-WILLEN” (met een negatief gebaar erbij alsook het schudden van het hoofd): de betekenissen zijn omgekeerd evenredig met die van “GRAAG-WILLEN”: (a) “iets niet hoeven te hebben”; (b) “geen behoefte hebben aan iets” en (c) “iemand de moeite waard niet vinden”.

2.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 2	Mondbeeld
<i>Betekenis $a - b - c$</i>	‘v’

3 Gebaar “VAARDIG-ZIJN”

Handvorm: C8-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de romp

Beweging: de middelvinger maakt een strijkend contact met de duim

Palmoriëntatie: handpalmen opwaarts

Etymologie: het gebaar “VAARDIG-ZIJN” is manueel homoniem met het lexicale gebaar TALENT, maar het verschil wordt gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (resp. de orale en gesproken component) . Hun betekenissen zijn wellicht ook onderling verwant.

3.1 Semantisch gebruik

Vrij vertaald in het Nederlands betekent dit gebaar in het algemeen: “uitblinken in iets”; “over bepaalde vaardigheden beschikken”; “aanleg/talent hebben voor iets”. Wanneer de gebaarder het gebaar uitvoert, kan dit eventueel gepaard gaan met het opzetten van grote ogen. De uitdrukking is in diverse domeinen toepasbaar:

1) Technische en manuele vaardigheden

Vb: “Die kapper knipt uitstekend!”

1) “VAARDIG-ZIJN” KNIPPEN Wg3

_____t

2) KNIPPEN / “VAARDIG-ZIJN” Wg3

2) Uitblinken in een bepaalde sporttak of in een tak van de wetenschap

Vb: “Justine speelt ongelooflijk goed tennis!”

_____t

1) JUSTINE / “VAARDIG-ZIJN” TENNISSEN Wg3

_____t

2) JUSTINE TENNISSEN / “VAARDIG-ZIJN” Wg3

Vb: *“Hij is een kei in wiskunde.”*

1) “VAARDIG-ZIJN” **REKENEN** Wg3

_____t

2) **REKENEN** / “VAARDIG-ZIJN” Wg3

3) Taalvaardigheden

Vb: *“Zij beheerst het Italiaans erg goed.”*

1) “VAARDIG-ZIJN” **ITALIAANS-SPREKEN** Wg3

_____t

2) **ITALIAANS-SPREKEN** / “VAARDIG-ZIJN” Wg3

Vb: *“Hij kan iemand goed van repliek dienen.”*

1) “VAARDIG-ZIJN” **ANTWOORDEN** Wg3

_____t

2) **ANTWOORDEN** / “VAARDIG-ZIJN” Wg3

4) Spatiële vaardigheden

Vb: *“Hij kan goed overweg met een wegenkaart.”*

1) “VAARDIG-ZIJN” **wwc: “KAARTLEZEN”** Wg3

_____t

2) wwc: “**KAARTLEZEN**” / “VAARDIG-ZIJN” Wg3

5) Creativiteit

De gebaarder kan ook oordelen dat zijn gesprekspartner veel creativiteit aan de dag heeft gelegd, bijvoorbeeld wanneer tijdens de kerstperiode de eettafel erg mooi versierd blijkt te zijn. De gebaarder is van mening dat die persoon veel creativiteit aan de dag heeft gelegd:

1) “VAARDIG-ZIJN” **VERSIEREN** Wg3

_____t

2) **VERSIEREN** / “VAARDIG-ZIJN” Wg3

In het volgende voorbeeld is te zien dat de gebaarder de uitdrukking ook kan gebruiken om mee te delen dat een bepaalde persoon altijd mooi en stijlvol gekleed voor de dag komt:

Vb: “Zij kan zich goed kleden.”

1) “VAARDIG-ZIJN” **KLEDEN** Wg3

_____t

2) **KLEDEN** / “VAARDIG-ZIJN” Wg3

3.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 3	Mondbeeld
<i>Betekenis</i> “uitblinken in iets”	‘shh’; ‘v’ of ‘β’

4 Gebaar "GEEN-ZIN-HEBBEN"

Handvorm: V-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: beginpunt: op de neus – eindpunt: op de borstkas

Beweging: V-hand maakt een verticale beweging van boven naar onder – de pols maakt een lichte draaibeweging

Palmoriëntatie: beginpunt: handpalm naar links – eindpunt: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: in het VGT-lexicon komen geen gebaren voor die manueel identiek zijn met dit gebaar en is dus wellicht niet afgeleid van een "gewoon" gebaar. Wel is het opvallend dat in het gebaar "GEEN-ZIN-HEBBEN" de negatieve polsbeweging zit. In heel wat (modale) werkwoordgebaren kan de negatie immers geïncorporeerd worden door een draaibeweging aan de pols toe te voegen (Van Herreweghe & Vermeerbergen 2006:251). In dat licht bekeken zou er dus een verband kunnen zijn tussen de (negatieve) betekenis van dit gebaar en het gebruik van de negatieve polsbeweging.

4.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van dit gebaar is "geen zin hebben in iets", "iets niet willen". De gebaarder heeft weinig of geen zin om een verplichting of een taak uit te voeren die in principe gedaan (zou) moet(en) worden.

De gebaarder heeft weinig of geen zin om een taak of verplichting die een fysieke of geestelijke inspanning vereist nu uit te voeren. Hij was dat vaak oorspronkelijk wel van plan, maar krabbelt op dat moment terug. Een mogelijk reden hiervoor is dat hij het niet zo graag doet of er nu gewoon geen zin in heeft en het liever op een andere tijdstip zou willen uitvoeren.

Vb: "Ik heb geen zin om te kuisen nu."

_____t

1) **KUISEN** / "GEEN-ZIN-HEBBEN" Wg1

2) "GEEN-ZIN-HEBBEN" **KUISEN** Wg1

Vb: "Vanmorgen was er vergadering; ik moet het verslag nog schrijven maar daar heb ik nu echt geen zin in.

_____t

1) **SCHRIJVEN VERSLAG** / "GEEN-ZIN-HEBBEN" Wg1

2) "GEEN-ZIN-HEBBEN" **SCHRIJVEN VERSLAG** Wg1

4.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 4	Mondbeeld
<i>Betekenis "geen-zin-hebben"</i>	't-krul' of 'β'

5 Gebaar “BEREID”

Handvorm: W-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de borstkas

Beweging: padbeweging van boven naar onder; de middelvinger maakt een strijkend contact

Palmoriëntatie: beginpunt: handpalm naar rechts – eindpunt: handpalm neerwaarts

Etymologie: in het VGT-lexicon komen geen andere gebaren voor die manueel identiek zijn met dit gebaar, maar het is wellicht wel verwant met het lexicale gebaar WILLEN. Dit gebaar heeft echter verschillende varianten en er zijn fonologische verschillen waarneembaar op de articulatieplaats, beweging en palmoriëntatie. Enkel de handvorm blijft dus dezelfde. Bij een variant van het gebaar WILLEN is de handpalm bijvoorbeeld naar de gebaarder toe gericht en maakt de middelvinger op de romp een schuine beweging van boven naar onder. Bij een ander variant van WILLEN is de articulatieplaats de kin. Maar vermoedelijk duiden al deze varianten wel op een semantische verwantschap met het lexeem. Dit gebaar is trouwens meestal een éénhandig gebaar, maar een tweehandig gebaar komt eveneens voor. Vermoedelijk werd het tweehandig gebaar na verloop van tijd gereduceerd tot een éénhandig gebaar.

5.1 Semantisch gebruik

- a. Het gebaar kan gebruikt worden om aan zijn gesprekspartner te vragen of hij een bepaalde handeling wil verrichten. Vrij vertaald betekent zo'n reactie meestal: 'Zou jij dat willen doen voor mij?'

De gebaarder zal in deze context zijn wenkbrauwen optrekken, eventueel zijn hoofd een beetje schuin houden en de kin voorwaarts richten.

Vb: "Wil jij brood halen?"

_____?

- 1) "BEREID" **HALEN BROOD** Wg2

_____t _____?

- 2) **HALEN BROOD** / "BEREID" Wg2

Vb: "Wil jij de sleutels bijhouden?"

_____?

- 1) "BEREID" **BEWAREN SLEUTEL** Wg2

_____t _____?

- 2) **BEWAREN SLEUTEL** / "BEREID" Wg2

- b. Hier kan het gebaar door de gesprekspartner zelf worden gebruikt als antwoord op een gestelde vraag.

- 1) Met betrekking tot de betekenis in (a) kan het antwoord op dergelijke vragen zowel affirmatief als negatief zijn. Vrij vertaald: 'Ja, ik wil dat wel doen' of 'Nee, ik wil dat niet doen'.

Bij een positief antwoord zal de gebaarder ja-knikken met het hoofd. Bij een negatie zal hij het hoofd schudden.

Affirmatief:

Vb: "Geen probleem, ik hou de sleutels wel bij!"

_____ aff

1) "BEREID" **BEWAREN SLEUTELS** Wg1

_____ t _____ aff

2) **BEWAREN SLEUTELS** / "BEREID" Wg1

Negatief:

Vb: "Nee, ik ga geen inlichtingen inwinnen. Doe dat zelf maar!"

_____ t _____ neg

1) **VRAGEN INFORMATIE** / "BEREID" **NIET** Wg1

_____ neg

2) "BEREID" **NIET VRAGEN INFORMATIE** Wg1

2) Het gebaar kan ook gebruikt worden wanneer een persoon om één of ander reden wel/geen toestemming wil geven.

Wanneer de toestemming gegeven wordt, dan kan de gebaarder ja-knikken terwijl hij het gebaar "BEREID" uitvoert. Wordt er daarentegen geen toestemming gegeven, dan kan de gebaarder het hoofd schudden terwijl de kin neerwaarts gaat naar de romp toe.

Vb: "De ober stemde toe toen ik vroeg of ik toch binnen mocht." (context: eten in een restaurant waar reserveren op voorhand verplicht is)

_____aff

VRAGEN MAG BINNEN RESTAURANT Wg1 // "BEREID" Wg3

Vb: Een puber vraagt hoopvol aan haar ouders of zij in dit weekend voor de eerste keer mag uitgaan. De moeder steigert en zegt onmiddellijk tegen haar echtgenoot: "Er is geen sprake van dat ze dit weekend uitgaat!"

_____neg

WEEKEND UITGAAN Wg3 // "BEREID" NIET Wg1

5.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 5	Mondbeeld
<i>Betekenis a: vraag</i>	'getuit'
<i><u>Betekenis b: antwoord</u></i>	
1)- <i>affirmatief</i>	'getuit'
- <i>negatief</i>	'getuit'
2)- <i>toestemming</i>	'getuit'
- <i>geen toestemming</i>	'getuit'

6 Gebaar "HOU-VOL"

Handvorm: A-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: de duim op de borstkas

Beweging: padbeweging van boven naar onder; A-hand maakt een strijkend contact

Palmoriëntatie: handpalmen naar de gebaarder toe

Etymologie: dit gebaar is wellicht afgeleid van het lexicale gebaar LIJDEN. Er is enkel een fonologisch verschil in de beweging: terwijl "HOU-VOL" een padbeweging van boven naar onder maakt, voert het gebaar LIJDEN een alternerende beweging uit. Er is ook sprake van een semantisch verband tussen beide gebaren.

6.1 Semantisch gebruik

- a. **De gebaarder heeft ergens totaal geen zin in, maar zal het toch doen omdat hij niet aan een verplichting onderuit kan of omdat hij er iemand mee wil plezieren.**

Vb: "Ik heb totaal geen zin om die les van morgen voor te bereiden, maar ik kan er helaas niet onderuit."

1) **MOETEN VOORBEREIDEN LES** / "HOU-VOL" Wg1

2) "HOU-VOL" **VOORBEREIDEN LES** "HOU-VOL" Wg1

- b. **Om één of ander reden kost het de gebaarder moeite om zich in te houden in een bepaalde situatie, maar laat het op dat moment meestal niet merken.**

De gebaarder zal hier meestal zijn hoofd schuin houden en zijn kin naar beneden richten als hij dit gebaar uitvoert. Hij kan zijn ogen op dat moment ook heel even sluiten.

Vb: “Tijdens de vergadering zat ik naast een man die ik niet kende en hij bleek een hoogst onaangename geur te verspreiden. Ik heb de hele tijd gedaan alsof er niets aan de hand was.”

_____t

- 1) **STINKEN OKSEL** Wg3 / “HOU-VOL” Wg1
- 2) “HOU-VOL” **STINKEN OKSEL** Wg3 “HOU-VOL” Wg1

Uit dit voorbeeld blijkt dat de gebaarder op het moment zelf niets heeft laten merken en pas na de vergadering zijn ongenoegen daarover heeft laten blijken.

- c. De gebaarder moedigt iemand aan die in een bepaalde situatie zit om nog even vol te houden, wanneer hij merkt dat die persoon het niet echt (meer) ziet zitten.**

De gebaarder zal meestal zijn hoofd schuin houden en zijn kin naar beneden richten bij de uitvoering van het gebaar. Vaak zijn de wenkbrauwen ook samengetrokken.

Vb: De gebaarder ziet dat zijn zoon het niet zitten dat hij morgenochtend al om 5 uur uit de veren moet: “Alé, het is maar voor één keer dat je om 5 uur op moet.”

- 1) **EEN MAAL OPSTAAN VIJF UUR** / “HOU-VOL”
- 2) “HOU-VOL” **EEN MAAL OPSTAAN VIJF UUR** HOU-VOL”

6.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 6	Mondbeeld
Betekenis a	‘ee’ of ‘β’
Betekenis b	‘mm’ of ‘v’
Betekenis c	‘getuit’

7 Gebaar "MET-VEEL-MOEITE-VOLHOUDEN"

Handvorm: A-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: de duim op de borstkas

Beweging: afwisselende padbeweging van boven naar onder; A-hand maakt een strijkend contact

Palmoriëntatie: handpalmen naar de gebaarder toe

Etymologie: dit gebaar is manueel homoniem met het lexicale gebaar LIJDEN, maar het verschil wordt gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (resp. de orale en de gesproken component). Er is wel sprake van een semantisch verband tussen beide gebaren.

7.1 Semantisch gebruik

- a. Om één of ander reden kost het de gebaarder grote moeite om vol te houden wanneer hij zich in een bepaalde situatie bevindt, maar laat hij het op dat moment meestal niet merken.

De gebaarder zal eventueel zijn hoofd schuin houden en de kin naar beneden richten als het gebaar uitgevoerd wordt.

Vb: "Ik moest hoognodig plassen, maar ik mocht pas tijdens de pauze naar het toilet."

_____t

1) **GAAN-NAAR WC** / "MET-VEEL-MOEITE-VOLHOUDEN" Wg1

2) "MET-VEEL-MOEITE-VOLHOUDEN" **GAAN-NAAR WC** Wg1

Dit gebaar is hier qua betekenis synoniem met het gebaar "HOU-VOL" in 6.1, in de betekenis van (b). Maar er is wel een nuanceverschil : hier heeft het van de gebaarder vaak nog meer inspanningen gevergd om te kunnen volhouden toen hij zich in een bepaalde situatie bevond.

b. De gebaarder heeft een tijdelijke periode van zware inspanning meegemaakt die voor hem fysiek, geestelijk of emotioneel belastend was, maar heeft wel tot het einde kunnen volhouden.

De gebaarder zal op het moment van de uitvoering van het gebaar meestal zijn hoofd schuin houden en de kin omlaag richten. Hij kan eventueel ook zijn ogen samenknijpen.

Vb: "De voorbije examenperiode was heel zwaar; op het einde heb ik echt moeten doorbijten."

_____t

1) **LAATST** / "MET-VEEL-MOEITE-VOLHOUDEN" **STUDEREN** Wg1

_____t

2) **LAATST STUDEREN** / "MET-VEEL-MOEITE-VOLHOUDEN" Wg1

In het voorbeeld beschrijft de gebaarder het verloop van zijn examenperiode, die voor hem zwaar was. Hiermee wordt impliciet ook uitgedrukt dat hij de strijd niet op een gegeven moment gestaakt heeft, maar doorgezet heeft tot het einde.

- c. De gebaarder moet in niet-ideale omstandigheden alle moeite van de wereld doen om zijn beoogde doel te kunnen bereiken.

De uitvoering van dit gebaar kan eventueel gepaard gaan met het optrekken van de wenkbrauwen of het samenknijpen van de ogen.

Vb: "Ik kon de prijzen in de winkel amper lezen, want ik was mijn leesbril vergeten."

_____t

- 1) **LEZEN BEDRAG** / "MET-VEEL-MOEITE-VOLHOUDEN" Wg1
- 2) "MET-VEEL-MOEITE-VOLHOUDEN" **LEZEN BEDRAG** Wg1

7.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 7	Mondbeeld
Betekenis a	'ee'; 'v' of 'o'
Betekenis b	'v'; 'shh'
Betekenis c	'ee' of 'β'

8 Gebaar "BIJ-ZICHZELF-DENKEN"

Handvorm: B0+ -hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de borstkas (midden)

Beweging: de duim en de wijsvinger maken meermaals een vegend contact van boven naar onder

Palmoriëntatie: handpalm neerwaarts

Vingeroriëntatie: de overige drie vingers zijn gestrekt

Etymologie: dit gebaar is manueel homoniem met het lexciale gebaar INWENDIG, maar het verschil wordt gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (resp. de orale en de gesproken component). Er lijkt wel een semantische verwantschap tussen beide gebaren te bestaan. Dat het gebaar op de borstkas uitgevoerd wordt, is merkwaardig aangezien gebaren i.v.m. mentale activiteiten doorgaans op het hoofd uitgevoerd worden (Demey 2005).

8.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van dit gebaar is: “bij zichzelf denken”. De gebaarder deelt zijn gesprekspartner mee welke gedachten de gebaarder ontwikkeld heeft na een handeling of uiting van zijn gesprekspartner of van een derde persoon.

De gebaarder kan optioneel zijn hoofd schuin houden wanneer hij dit gebaar uitvoert. In bepaalde gevallen zal hij ook meestal zijn wenkbrauwen samentrekken en zijn kin naar beneden richten wanneer hij denkt dat er iets niet klopt (cf. voorbeeld 2).

Vb: De gebaarder ging gisterenavond een pint drinken met een kennis, en vertelt het relaas nu aan zijn echtgenote: “Hij was aan het vertellen dat hij onlangs een nieuwe auto gekocht had. Hij bleek ook net terug te zijn van een verre reis, en dat hij nu bezig was met zijn huis te renoveren. “Ik dacht toen bij mezelf: “Amai, hij moet er wel warmpjes in zitten!””

- 1) “BIJ-ZICHZELF-DENKEN” **HEBBEN VEEL GELD** Wg3 “BIJ-ZICHZELF-DENKEN” Wg1

_____t

- 2) **HEBBEN VEEL GELD** Wg3 / “BIJ-ZICHZELF-DENKEN” Wg1

Vb: Een vriend geeft het geleende geld terug aan de gebaarder. Die laatste kijkt bedenkelijk wanneer hij het geld heeft geteld, maar op hetzelfde moment zegt zijn vriend dat hij het resterende bedrag morgen nog zal geven. Daarop antwoordt de gebaarder: “Ha, ik dacht al dat ik te weinig geld teruggekregen heb!”

- 1) **GELD NIET JUIST** “BIJ-ZICHZELF-DENKEN” Wg1

- 2) “BIJ-ZICHZELF-DENKEN” **GELD NIET JUIST** Wg3 “BIJ-ZICHZELF-DENKEN” Wg1

Door het gebaar “BIJ-ZICHZELF-DENKEN” te gebruiken, drukt de gebaarder hiermee impliciet uit dat hij op dat moment al bedenkingen had over het feit dat het bedrag te laag was.

8.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 8	Mondbeeld
Betekenis “bij zichzelf denken”	‘mm-krul’ of ‘mm-omlaag’

9 Gebaar “DOORHEBBEN”

Handvorm: beginpunt: C-hand – eindpunt: S-hand

Articulatieplaats: ter hoogte van de romp

Beweging: de hand maakt een “grijp”-beweging naar voor

Palmoriëntatie: handpalm weg van de gebaarder

Etymologie: het lexeem “DOORHEBBEN” is manueel homoniem met het lexicale gebaar BETRAPPT, maar het verschil wordt hier gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (resp. de orale en gesproken component). Er is vermoedelijk ook sprake van een semantische verwantschap.

9.1 Semantisch gebruik

De betekenis van dit gebaar is “IETS of IEMAND doorhebben”. De gebaarder heeft iets of iemand doorzien en heeft dat uit de context kunnen afleiden. Zijn vermoeden is dus groot, maar 100 % zekerheid heeft hij nooit. De uitvoering van het gebaar “DOORHEBBEN” kan eventueel gepaard gaan met het samentrekken van de wenkbrauwen.

Vb: “Aan zijn gebaren kon ik zien dat hij een Antwerpenaar was.”

1) “DOORHEBBEN” Wg1 **VAN ANTWERPEN** Wg3

_____t

2) **VAN ANTWERPEN** Wg3 / “DOORHEBBEN” Wg1

Vb: “Uit zijn verhaal kon ik snel opmaken dat hij niet helemaal de waarheid zei.”

_____t

1) **LIEGEN** Wg3 / **RAP** “DOORHEBBEN” Wg1

2) **RAP** “DOORHEBBEN” Wg1 **LIEGEN** Wg3

9.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 9	Mondbeeld
Betekenis “doorhebben”	‘mm-krul’ of ‘β’

10 Gebaar “KAN-NIET-MEER”

Handvorm:	beginpunt: S-hand – eindpunt: 5-hand (tweehandig gebaar)
Articulatieplaats:	ter hoogte van de romp
Beweging:	S-hand: supinatiebeweging van de pols, daarna maakt de 5-hand een verticale rechte beweging naar beneden
Palmoriëntatie:	beginpunt: handpalmen neerwaarts – eindpunt: handpalmen naar elkaar toe

Etymologie: wellicht is “KAN-NIET-MEER” een samengesteld gebaar dat ontstaan is uit de twee afzonderlijke gebaren KAN-NIET MEER (met gesproken component). Ook de secundaire betekenissen zijn hiervan afgeleid.

10.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van dit gebaar is: “zich geen houding weten”. De gebaarder kan dit gebaar hanteren wanneer hij in een voor hem pijnlijke/gênante situatie verzeild is geraakt en dat aan zijn houding/gelaat te merken is. Minstens drie deelbetekenissen kunnen hier onderscheiden worden: (1) “zich betrappt voelen”, (2) door de grond zakken van schaamte en (3) “zich ongemakkelijk voelen/niet weten hoe zich te gedragen”. De gebaarder kan bij de uitvoering van dit gebaar optioneel zijn wenkbrauwen optrekken en/of grote ogen opzetten.

- 1) De gebaarder voelde zich betrappt toen zijn gesprekspartner zijn leugen ontdekte of hem op heterdaad betrappt heeft.

Vb: “Hij voelde zich duidelijk betrappt toen ik zijn leugen ontdekte.”

BETRAPPEN₃ Wg1 LIEGEN Wg3 // “KAN-NIET-MEER” Wg3

Vb: “Gisteren was een kennis bij ons komen dineren. Toen hij eens naar het toilet moest, kwam ik hem vijf minuutjes later tegen op de gang en zag ik dat hij met

nieuwsgierige ogen onze slaapkamer aan het bekijken was. Aan zijn blik te zien voelde hij zich duidelijk betrapd toen hij me plots opmerkte.

“OPMERKEN” Wg1 **IN SLAAPKAMER** Wg3 // “KAN-NIET-MEER” Wg3

In dit voorbeeld was de op heterdaad betrapte persoon ergens waar hij niet hoorde te zijn. Iemand op heterdaad betrappen heeft in deze context echter nooit met criminele feiten te maken, maar veeleer dat die persoon iets deed wat volgens de sociale conventies ongehoord was. Door het gebaar “KAN-NIET-MEER” te gebruiken, wordt er ook impliciet uitgedrukt dat de betrapte persoon wist dat hij iets deed wat hij niet zou mogen doen.

2) De gebaarder heeft zich ongewild belachelijk gemaakt en kon op dat moment wel door de grond zakken van schaamte.

Vb: *“Ik kon wel door de grond zakken van schaamte toen ik voor de ogen van tweehonderd man van dat trapje afdonderde.”*

VALLEN TRAP Wg1 **TWEEHONDERD MAN ZIEN GEDAAN**//“KAN-NIET-MEER”
Wg1

Vb: *“Gisteren zijn ze de douche komen installeren, maar omdat er geen water uit kwam, liet ik ze vandaag terugkomen. Maar ik bleek gewoon de hoofdkraan hebben vergeten te openen. Daar stond ik dan.”*

VERGETEN OPENEN Wg1 **HOOFDKRAAN** // **ZELF FOUT** Wg1 // “KAN-NIET-MEER”
Wg1

- 3) De gebaarder had een (on)verwachte ontmoeting met iemand en wist op dat moment niet wat hij zeggen moest of hoe hij zich gedragen moest tegenover die andere persoon.

Vb: “Ik was in de badkamer en plots kwam de gast die hier logeerde binnen. We schrokken ons allebei te pletter; toen begon hij te stotteren en hij kon niet snel genoeg weg zijn.”

JUIST IN BADKAMER Wg1 // PLOTS BINNEN Wg3 // “KAN-NIET-MEER” Wg3

Vb: “In het begin wist hij niet echt goed wat hij tegen mij zeggen moest. Hij voelde zich duidelijk nog een beetje ongemakkelijk na onze ruzie gisteren.”

GEWEEST RUZIE GISTEREN WIJ // BEGIN MOEILIK // BEETJE “KAN-NIET-MEER” Wg3

10.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 10	Mondbeeld
<i>Deelbetekenis 1</i>	‘β’; ‘v’ of ‘o’
<i>Deelbetekenis 2</i>	‘o’ of ‘v’
<i>Deelbetekenis 3</i>	‘o’

11 Gebaar "ZELF-WETEN"

Handvorm: beginpunt: L-hand – eindpunt: A-hand

Articulatieplaats: beginpunt: wijsvinger op het voorhoofd – eindpunt: A-hand ter hoogte van het hoofd

Beweging: de L-hand maakt een rechte beweging naar voren

Palmoriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: er zijn geen gebaren in het VGT-lexicon die manueel identiek zijn met dit samengesteld gebaar, maar het eerste deel van het gebaar is wellicht wel afgeleid van het lexicale gebaar WETEN (met gesproken component) en is waarschijnlijk ook semantisch verwant.

11.1 *Semantisch gebruik*

Voor het gebaar "ZELF-WETEN" kunnen minstens drie betekenissen onderscheiden worden. In het gebaar is trouwens ook steeds een persoonlijk voornaamwoord geïncorporeerd door een cijfer te plaatsen aan het eind van de glos: ofwel gaat het om de incorporatie van het subject (a), ofwel wordt hiermee het object bedoeld (b + c).

- a. De gebaarder is van mening dat zijn gesprekspartner maar zijn plan moet trekken en toont geen medelijden.

De uitvoering van het gebaar kan hier gepaard gaan met het optrekken van de wenkbrauwen.

Vb: De moeder maant haar zoon aan zijn jas aan te trekken voor hij buiten gaat spelen want het is erg koud. Maar als het kind weigert, zegt zij: "Als je dat niet wil doen, dan moet je het zelf maar weten!"

_____t

WILLEN NIET Wg2 / "ZELF-WETEN₂"

Vb: Als de zoon zijn moeder om extra zakgeld vraagt, is haar reactie: "Ah, geen geld meer? Ja, trek je plan maar hé!"

_____t

GELD OP / "ZELF-WETEN₂"

- b. De gebaarder neemt wraak op iemand wanneer die laatste de gebaarder letterlijk gepijnigd heeft (op één of ander manier). Vrij vertaald naar het Nederlands betekent dit dan: 'Dat zal hem leren!'

De gebaarder kan hier optioneel zijn wenkbrauwen samentrekken wanneer hij dit gebaar uitvoert.

Vb: "Tijdens de voetbalmatch vorige week heeft hij me getackeld waardoor ik twee dagen niet kon lopen. Vandaag ga ik hetzelfde doen bij hem. Ik zal hem eens mores leren!"

OOK ₁**GEVEN**₃ wwc: "tackelen" Wg1 // **WILLEN** "ZELF-WETEN₃" Wg1

- c. De gebaarder geeft blijk van 'slecht' gedrag wanneer hij doelbewust iemand iets niet wil meedelen of die persoon niet wil helpen.

Eventueel kan de gebaarder hier zijn wenkbrauwen optrekken als hij dit gebaar uitvoert.

Vb: "Ook al wist hij dat zijn moeder aan beide handen zware tassen droeg, toch bood hij niet aan om te helpen dragen."

WETEN Wg3 MAMA ZWAAR TASSEN // TOCH "ZELF-WETEN₃" Wg2

Vb: De gebaarder heeft zijn auto aan een onbekende verkocht en zegt tegen zijn vriend: "Ik heb er niet bij gezegd dat die auto veel gebreken had".

AUTO VEEL KAPOT // "ZELF-WETEN₃" Wg1

11.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 11	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	'β'
<i>Betekenis b</i>	'β' of 'mm-krul'
<i>Betekenis c</i>	'β'

12 Gebaar "NIETS-VAN-AANTREKKEN"

Handvorm: W-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de borstkas

Beweging: padbeweging van boven naar onder; de middelvinger maakt een strijkend contact

Palmoriëntatie: beginpunt: handpalm naar rechts – eindpunt: handpalm neerwaarts

Etymologie: dit gebaar is niet te verwarren met het gebaar "BEREID" in punt 5, aangezien de gebaren manueel identiek zijn. Wel is er een nuanceverschil in de beweging: het gebaar "NIETS-VAN-AANTREKKEN" wordt krachtiger en kordater uitgevoerd. Er is overigens ook duidelijk een negatieve polsbeweging waarneembaar, net als bij het gebaar "GEEN-ZIN-HEBBEN" (zie punt 4). Ook is deze uitdrukking, zoals bij het gebaar "BEREID", mogelijk afgeleid van het lexicale gebaar WILLEN (zie punt 5), maar hier is er vermoedelijk geen sprake van een semantische verwantschap. Ten slotte is het gebaar meestal een éénhandig gebaar, maar een tweehandig gebaar komt eveneens voor. Vermoedelijk wordt het tweehandig gebaar eerder emfatisch gebruikt.

12.1 Semantisch gebruik

De gebaarder zal dit gebaar gebruiken wanneer hij zijn gesprekspartner meedeelt dat hij zich niets van iets of iemand aantrekt. Hij zal hier vaak zijn wenkbrauwen optrekken als hij het gebaar uitvoert.

Vb: "Ze zijn aan het discussiëren wie waar gaat zitten, maar ik ga me niet in hun discussie mengen."

_____t

NU DISCUSSIE Wg3 WAAR ZITTEN / "NIETS-VAN-AANTREKKEN" Wg1

Vb: "Mijn broer heeft geldproblemen, maar ik trek mij dat niet meer aan. Het is mijn probleem niet."

_____t

GELDPROBLEMEN Wg3 / "NIETS-VAN-AANTREKKEN Wg1

In de bovenstaande voorbeelden trekt de gebaarder het zich niet (meer) aan als een probleem zich voordoet of als iemand in de problemen zit. Dit gebaar overlapt qua betekenis in grote mate met het gebaar "ZELF-WETEN" in punt 11.1, in de betekenis van (a). Beide gebaren kunnen meestal in dezelfde situaties toegepast worden, maar toch zijn er verschillen in nuances op te merken. Die grens is echter moeilijk scherp te trekken en hangt wellicht ook af van de gebaarder zelf. Het lijkt erop dat wanneer de gebaarder de uitdrukking "NIETS-VAN-AANTREKKEN" hanteert, hij de aandacht vooral op zichzelf vestigt: hij is diegene die zich niets aantrekt van de 'probleemsituatie' waarin de gebaarder zich mogelijk bevindt. Wat er op dat moment gebeurt of nog kan gebeuren, laat hem koud. Wordt daarentegen de uitdrukking "ZELF-WETEN" gehanteerd, dan lijkt de gebaarder de nadruk eerder op zijn gesprekspartner te willen leggen.

De voorbeelden hieronder geven aan dat het de gebaarder niet kan schelen dat hij een verbod of een verplichting aan het negeren is:

Vb: "Ik weet wel dat stadskledij gewenst is, maar ik ga toch een jeans dragen. Kan mij dat wat schelen."

WETEN Wg1 **MAG NIET AANDOEN JEANS** Wg1// “NIETS-VAN-AANTREKKEN”
Wg1

Vb: “Ik weet dat je daar je auto niet mag parkeren, maar ik doe het toch.”

WETEN Wg1 **MAG NIET PARKEREN DAAR** // “NIETS-VAN-AANTREKKEN” Wg1

12.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 12	Mondbeeld
Betekenis “niets-van-aantrekken”	‘β’

13 Gebaar “WETEN-ZONDER”

Handvorm: beginpunt actieve hand: 1-hand - eindpunt actieve hand: 5-hand
passieve hand: 5-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: beginpunt: op het voorhoofd – eindpunt: ter hoogte van de borstkas

Beweging: actieve 5-hand maakt een strijkend contact met de rug van de passieve hand

Palmeriëntatie: beginpunt actieve hand: handpalm naar de gebaarder toe – eindpunt: handpalm neerwaarts – passieve hand: handpalm neerwaarts

Etymologie: het gebaar “WETEN-ZONDER” is wellicht samengesteld uit de afzonderlijke gebaren WETEN ZONDER (met gesproken component). Beide gebaren vertonen een semantische verwantschap. Wel is er een fonologisch verschil tussen de beide gebaren: bij het lexicale gebaar ZONDER is de handpalm van de passieve hand niet neerwaarts, maar opwaarts gericht. Deze variant komt echter ook voor, weliswaar in mindere mate. Bij een nog ander mogelijk variant is de handpalm van de passieve hand rechts georiënteerd.

13.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van dit gebaar is “iets niet doorhebben”, “iets niet in de gaten krijgen”. De gebaarder bevindt zich in een situatie waar op dat moment iets gaande was, maar hij is vaak de enige die dat niet doorhad. De gebaarder zal hier meestal zijn wenkbrauwen optrekken als hij dit gebaar uitvoert.

Vb: “De tweelingbroers die elk in een aparte klas zaten, haalden gisteren een grapje uit met hun leraars. Ze zijn van klas verwisseld en de leraars hebben dat niet eens in de gaten gekregen.”

TWEELING VERWISSELEN ANDERE KLAS // LERAARS “WETEN-ZONDER” Wg3

Vb: “Een ambulance met loeiende sirenes reed een hele tijd achter mij aan, zonder dat ik dat doorhad.”

_____t

- 1) **AMBULANCE ACHTER** / “WETEN-ZONDER” Wg1
- 2) “WETEN-ZONDER” Wg1 **AMBULANCE ACHTER**

13.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 13	Mondbeeld
<i>Betekenis "iets niet doorhebben"</i>	'β' of 'mm-omlaag'

14 Gebaar "VEINZEN"

Handvorm: actieve hand: Y-hand – passieve hand: 5-hand

Articulatieplaats: ter hoogte van de borstkas

Beweging: actieve hand: draaibeweging van de pols; daarna maakt de actieve hand contact met de rug van de passieve hand

Palmoriëntatie: beginpunt actieve hand: handpalm naar de gebaarder toe – eindpunt: handpalm weg van de gebaarder – passieve hand: handpalm neerwaarts

Etymologie: het VGT-lexicon bevat geen gebaren die manueel identiek zijn met dit gebaar en het is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar.

14.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van het gebaar is “iets veinzen”, “vals spelen”, “doen alsof” om de waarheid te verbergen voor iemand.

Vb: “Ik stond net geparkeerd op de parkeerplaats voor andersvaliden toen een politiewagen passeerde. Omdat ik niet betrappt wilde worden, deed ik alsof ik mank liep.”

1) “VEINZEN” **wwc: “mank lopen”** Wg1

_____t

2) **wwc: “mank lopen”** / “VEINZEN” Wg1

Vb: “Ik wou haar niet vertellen waar ik werkelijk geweest was, dus veinsde ik dat ik toen op bezoek was bij mijn moeder.”

_____t

1) **BEZOEKEN MOEDER** / “VEINZEN” Wg1

2) “VEINZEN” **BEZOEKEN MOEDER** Wg1

14.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 14	Mondbeeld
Betekenis “veinzen”	‘t’ ; ‘β’; ‘mm-omlaag’ of ‘getuit’

15 Gebaar “BEKOREN”

Handvorm: O^hand

Articulatieplaats: op de elleboog

Beweging: de O^hand maakt meermaals contact met de elleboog

Palmoriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: het gebaar “BEKOREN” is manueel homoniem met het lexicale gebaar BEKORING, maar wordt het verschil gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (resp. de orale en gesproken component). De gebaren zijn vermoedelijk ook semantisch verwant.

15.1 Semantisch gebruik

De gebaarder kan dit gebaar gebruiken om zijn gesprekspartner mee te delen dat hij moeilijk kan stoppen met datgene waar hij op dat moment mee bezig is, omdat de verleiding groot is. De gebaarder kan hier eventueel grote ogen opzetten als hij dit gebaar uitvoert.

Vb: “Als ik éénmaal begin te puzzelen, dan ben ik er nogal moeilijk weg van te slaan.”

_____t

1) **PUZZELEN** / “DIKWIJLS” “BEKOREN” Wg1 Wg_a

2) “DIKWIJLS” “BEKOREN” **PUZZELEN** Wg1 Wg_a

Vb: *“Als ik éénmaal begin te surfen op het internet, dan kan ik daar moeilijk mee stoppen want altijd ontdek ik wel weer interessante links naar andere sites.”*

1) “DIKWIJLS” “BEKOREN” **SURFEN** Wg1 Wg_a

_____t

2) **SURFEN** / “DIKWIJLS” “BEKOREN” Wg1 Wg_a

Vb: *“Ik koop geen Milka-paaseitjes meer, want als ik er eentje begin te eten kan ik niet meer stoppen.”*

NOOIT MEER KOPEN MILKA PAASEI Wg1 // “BEKOREN” Wg_a

De eerste twee voorbeelden laten zien dat de uitdrukking “BEKOREN” soms voorafgegaan kan worden door een andere uitdrukking “DIKWIJLS” (zie 21.1). Dit is vaak het geval wanneer de gebaarder een algemene vaststelling doet: hij heeft uit ervaring kunnen vaststellen dat hij meestal dit gedrag (= moeilijk stoppen met iets) vertoont bij een bepaalde bezigheid.

15.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 15	Mondbeeld
Betekenis “bekoren”	‘v’; ‘β’; ‘shh’ of ‘t’

16 Gebaar “OPMERKEN”

Handvorm: 1-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: beginpunt: op de wang – eindpunt: ter hoogte van de wang

Beweging: de pols maakt een pronatiebeweging naar voren toe

Palmoriëntatie: beginpunt: handpalm naar de gebaarder toe – eindpunt: handpalm weg van de gebaarder

Etymologie: dit gebaar is manueel homoniem met het lexicale gebaar OPMERKEN, maar het verschil wordt gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (resp. de orale en de gesproken component). Er lijkt wel een semantische verwantschap tussen beide gebaren te bestaan.

16.1 Semantisch gebruik

De basisbetekenis van dit gebaar is “iets of iemand (onverwacht) ontdekken/in het oog krijgen”. De gebaarder kan bij de uitvoering van het gebaar optioneel zijn wenkbrauwen samentrekken ofwel optrekken. Het optrekken van de wenkbrauwen kan eventueel gepaard gaan met het opzetten van grote ogen en het vooruitsteken van de kin.

Vb: “Ik was in de Veldstraat aan het winkelen toen ik Ann ineens zag voorbijlopen aan de overkant van de straat.”

JUIST WINKELN VELDSTRAAT Wg1 // “OPMERKEN” Wg1 ANN

Zo’n ontdekking gebeurt in deze context altijd geheel onverwacht. Wanneer de gebaarder die ontdekking echter niet zo aangenaam vindt, zal hij er vaak alles aan doen om de zaak of persoon proberen te ontwijken. Een voorbeeld:

Vb: “Toen ik plots een flitspaal ontdekte, begon ik uit alle macht te remmen.”

“OPMERKEN” Wg1 **FLITSPAAL** // **HARD REMMEN** Wg1

Vb: “Ik keek toevallig die richting uit toen ik ontdekte dat die persoon over mij aan het roddelen was.”

_____t

1) **VERTELLEN OVER MIJ** Wg2 / “OPMERKEN” Wg1

2) “OPMERKEN” Wg1 **VERTELLEN OVER MIJ** Wg2

Vb: “Ik zag hem plots stiekem een cd stelen.”

1) “OPMERKEN” Wg1 **STELEN CD** Wg3

_____t

2) **STELEN CD** Wg3 / “OPMERKEN” Wg1

Vb: “Ik was het hele huis aan het afzoeken op zoek naar mijn leesbril, totdat ik plots ontdekte dat die onder de zetel lag.”

1) "OPMERKEN" Wg1 **BRIL ONDER ZETEL**

_____t

2) **BRIL ONDER ZETEL** / "OPMERKEN" Wg1

16.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 16	Mondbeeld
<i>Betekenis "iets of iemand (onverwacht) ontdekken"</i>	/moo/ of /boo/

17 Gebaar "VERWIJZEN"

Handvorm: Y-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de top van de duim op de kin

Beweging: de duim maakt meermaals contact met de kin

Palmoriëntatie: handpalm naar links

Etymologie: er zijn geen gebaren in het VGT-lexicon die manueel identiek zijn met dit gebaar en is dus wellicht niet afgeleid van een "gewoon" gebaar.

17.1 Semantisch gebruik

De gebaarder kan het gebaar gebruiken om te verwijzen naar iets of iemand (al dan niet aanwezig) en waarover in het (recente) verleden reeds gesproken is. Het gebruik van dit gebaar impliceert dat zowel de gebaarder als zijn gesprekspartner de context (moeten) kennen. De gebaarder zal hier vaak zijn wenkbrauwen optrekken als hij het gebaar uitvoert. Eventueel kan hij op dat moment ook zijn ogen samenknijpen en zijn kin een beetje omlaag richten. Soms zal hij ook ja-knikken als zijn gesprekspartner hem om bevestiging vraagt.

Vb: De gebaarder en zijn vriend praten over auto's. De gebaarder geeft aan het nieuwe model van een bepaald merk wel mooi te vinden, maar zijn vriend weet niet hoe het nieuwe model er eigenlijk uit ziet. Even later ontdekt de gebaarder een reclame-advertentie in de krant over het nieuwe model en toont de advertentie aan zijn vriend: "dat is de auto die ik bedoelde".

1) "VERWIJZEN" **AUTO** Wg_a

_____t

2) **AUTO** / "VERWIJZEN" Wg_a

Vb: "Dat is nu die man met die vierling waarover ik je verteld had gisteren."

1) **GISTEREN VERTELLEN** Wg₁ **MAN HEEFT VIERLING** // "VERWIJZEN" Wg₃

2) "VERWIJZEN" **MAN** Wg₃ // **GISTEREN VERTELLEN** Wg₁ **HEEFT VIERLING** Wg₃

17.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 17	Mondbeeld
Betekenis "verwijzen"	'ee'

18 Gebaar “AFHANKELIJK-VAN”

Handvorm: actieve hand: 1-hand; passieve hand: B-hand

Articulatieplaats: beginpunt actieve hand: de wang – eindpunt: ter hoogte van de romp

Beweging: actieve 1-hand maakt contact met de wang, gevolgd door een neerwaartse beweging, daarna gevolgd door contact met de passieve B-hand (pronatiebeweging)

Palmoriëntatie: beginpunt actieve hand: handpalm naar de gebaarder toe en passieve hand: handpalm opwaarts – eindpunt actieve hand: handpalm neerwaarts

Etymologie: het VGT-lexicon bevat geen gebaren die manueel identiek zijn met dit gebaar en het is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar. Het eerste deel van het gebaar is echter wel mogelijk (semantisch) verwant met het lexicale gebaar ZIEN.

18.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van dit gebaar luidt: “iets is afhankelijk van iets of iemand”. De gebaarder houdt dus rekening met iets of iemand of stelt een voorwaarde vooraleer hij iets zal doen. Bij de uitvoering van dit gebaar zal de gebaarder zowel in (a) als in (b) vaak zijn wenkbrauwen optrekken.

- a. In deze context heeft het gebaar betrekking op personen: de gebaarder deelt zijn gesprekspartner mee dat hij zijn beslissing van iemand anders laat afhangen.

Vb: "Laat jij je beslissing van haar afhangen?!"

- 1) "AFHANKELIJK-VAN" **WAT DOEN** Wg3 Wg2

_____t

- 2) **WAT DOEN** Wg3 / "AFHANKELIJK-VAN" Wg2

Vb: "Het zal van mijn zoon afhangen of hij dan nog ziek is of niet".

- 1) "AFHANKELIJK-VAN" **ZOON NOG ZIEK** Wg1

_____t

- 2) **ZOON NOG ZIEK** / "AFHANKELIJK-VAN" Wg1

- b. In de tweede context heeft het gebaar enkel betrekking op (materiële) zaken: de gebaarder deelt zijn gesprekspartner mee dat hij zijn beslissing van iets laat afhangen.

Vb: De gebaarder wil een nieuwe horloge kopen. Zijn vriend wijst een horloge in de etalage aan dat hij wel mooi vindt, maar de gebaarder antwoordt: "Nee, het moet een waterproofhorloge zijn, want ik duik veel."

- 1) "AFHANKELIJK-VAN" **UURWERK TEGEN-WATER** Wg1

_____t

- 2) **UURWERK TEGEN-WATER** / "AFHANKELIJK-VAN" Wg1

Vb: In de autosalon ziet een koppel een jeep staan. De man vindt de jeep erg mooi en zou die eigenlijk wel graag willen kopen. Daarop antwoordt zijn echtgenote dat het inderdaad een mooie wagen is, maar dat het toch van de prijs zal afhangen.

1) “AFHANKELIJK-VAN” **PRIJS AUTO** Wg1

_____t

2) **PRIJS AUTO** / “AFHANKELIJK-VAN” Wg1

18.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 18	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	'mm-krul'; 'mm-omlaag' of 'lichtjes getuit'
<i>Betekenis b</i>	'lichtjes getuit' of 'mm-omlaag'

19 Gebaar “NIET-LEKKER-VINDEN”

Handvorm: 1-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de hals

Beweging: de vingertop maakt contact met het putje van de hals

Oriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: er zijn geen gebaren in het VGT-lexicon die manueel identiek zijn met dit gebaar en het is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar.

19.1 Semantisch gebruik

De gebaarder kan op het moment van de uitvoering van het gebaar optioneel zijn ogen samenknijpen, zijn neus optrekken en zijn wenkbrauwen samentrekken (zowel in (a) als in (b)). De negatie zit overigens impliciet in het gebaar vervat.

- a. **De gebaarder lust een bepaald gerecht of drank niet omdat (1) hij het absoluut niet graag eet of drinkt of (2) omdat hij vindt dat het er afschuwelijk uitziet of ruikt of (3) omdat het deze keer anders smaakt dan normaal.**

- 1) De gebaarder eet of drinkt iets niet graag en heeft het dus ooit al geproefd.**

Vb: "Ik heb eens cola met vanillesmaak geproefd, en ik vond dat het nergens naar smaakte."

_____t

COLA VANILLESMAAK / "NIET-LEKKER-VINDEN" W_g_a

- 2) De gebaarder oordeelt dat een bepaald gerecht of een drank er afschuwelijk uitziet of ruikt en heeft het wellicht nog nooit geproefd.**

Vb: "Die oester zag er werkelijk onsmakelijk uit."

_____t

OESTER / ZIEN “NIET-LEKKER-VINDEN” W_{g_a}

In deze context is de kans groot dat de gebaarder niet van plan is om het gerecht of het drankje te proeven.

3) De gebaarder stelt na iets gegeten of gedronken te hebben vast dat het om één of ander reden anders smaakt dan normaal.

Vb: “De soep smaakte erg verzuurd.”

_____t

1) **SOEP** / “NIET-LEKKER-VINDEN” W_{g_a} // **ZUUR** W_{g_a}

2) “NIET-LEKKER-VINDEN” **SOEP** W_{g_a} // **ZUUR** W_{g_a}

In deze context lust de gebaarder een bepaald gerecht of drankje wel, maar verwachtte hij niet dat het op dat moment slecht zou smaken. Mogelijke redenen kunnen zijn: verzuring, te veel peper/zout, niet-bruisende cola, de koffie die ijskoud blijkt te zijn, ...

b. De gebaarder vindt dat het eten in een bepaalde eetgelegenheid niet lekker is.

Vb: “Het eten is niet lekker in dat restaurant.”

_____t

RESTAURANT W_{g_a} / **ETEN** “NIET-LEKKER-VINDEN” W_{g_a}

In dit voorbeeld is de gebaarder dus al minstens één keer in dat restaurant geweest en ondervond wellicht dat het eten er nooit (echt) lekker was. Hij drukt hiermee ook impliciet uit dat hij daar niet (meer) zou willen eten.

19.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 19	Mondbeeld
<i>Betekenis a (1-2-3) + b</i>	'mm'; 'mm-omlaag'; β' of 't-krul'

20 Gebaar "TWEE-VLIEGEN-IN-EEN-KLAP"

Handvorm: B"-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: beginpunt actieve hand: vingertoppen op de kin – eindpunt actieve hand: ter hoogte van de borstkas

Beweging: actieve B"-hand raakt eerst de kin aan, vervolgens raken de vingertoppen van de actieve hand de passieve B"-hand aan.

Palmoriëntatie: beginpunt actieve hand: handpalm naar de gebaarder toe – eindpunt: handpalm neerwaarts – passieve hand: handpalm opwaarts

Etymologie: waarschijnlijk is het gebaar "TWEE-VLIEGEN-IN-EEN-KLAP" afgeleid van het lexicale gebaar GELUKKIG. Beide gebaren zijn manueel homoniem, maar het verschil in

betekenis wordt gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (resp. de orale en de gesproken component). Vermoedelijk is er hier ook geen sprake van een semantische verwantschap.

20.1 Semantisch gebruik

De betekenis van dit gebaar is de uitdrukking “twee vliegen in een klap”. De gebaarder zal eventueel zijn hoofd schuin houden wanneer het gebaar geproduceerd wordt.

Vb: “Ga je ook eens langs de apotheek nu je toch naar de bakker moet.”

_____t

GAAN-NAAR BAKKER Wg2 / “2-VLIEGEN-IN-1-KLAP” APOTHEEK Wg2

In het voorbeeld zijn de bakker en de apotheek twee zaken die in één moeite afgehandeld kunnen worden, aangezien beide winkels niet ver van elkaar zijn gelegen. De moeder vraagt haar dochter nog iets voor haar te doen en gaat ervan uit dat zij haar wens zal vervullen.

Vb: “Ik ging naar de Belgacom-winkel omdat ik problemen had met het internet en aangezien ik er toch was, vroeg ik ineens ook inlichtingen over digitale tv.”

MOETEN GAAN-NAAR WINKEL BELGACOM Wg1 PROBLEEM ADSL //

“2-VLIEGEN-IN-1-KLAP” OOK VRAGEN Wg1 OVER DIGITAAL TV

20.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 20	Mondbeeld
Betekenis “twee-vliegen-in-een-klap”	/ps/

21 Gebaar “DIKWIJLS”

Handvorm: W-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: op de kin

Beweging: de middelvinger maakt een strikend contact met de kin (van links naar rechts)

Palmoriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: in het VGT-lexicon komen geen andere gebaren voor die manueel identiek zijn met dit gebaar, maar het is misschien wel verwant met het lexicale gebaar GEMAKKELIJK. De beide gebaren vertonen wel verschillen in twee parameters: bij het gebaar GEMAKKELIJK is de articulatieplaats niet de kin maar de wang en maakt de middelvinger meermaals contact met de wang. Ook op het semantische vlak zouden de betekenissen verwant kunnen zijn.

21.1 *Semantisch gebruik*

Dit gebaar wordt gebruikt wanneer de gebaarder uit eigen ondervinding vaststelt dat hij of iemand anders vaak een bepaalde neiging lijkt te vertonen na herhaaldelijke keren dezelfde situatie meegemaakt te hebben of nadat steeds dezelfde handeling verricht werd. Bij de uitvoering van het gebaar kan de gebaarder hier optioneel zijn wenkbrauwen samentrekken.

Vb: “Als onze poes gras gegeten heeft, geeft ze dikwijls over de volgende dag.”

_____cond

INDIEN POES GRAS ETEN / MORGEN “DIKWIJLS” OVERGEVEN Wg3

In de voorbeelden hieronder vloeit de ondervinding van de gebaarder niet voort uit een voorwaarde zoals in het eerste voorbeeld (oorzaak-gevolg), maar kan een bepaalde situatie die zich herhaaldelijke keren voortdoet de aanleiding vormen tot een vaststelling. Dikwijls gaat het dan over het uit het oog springende gedrag/houding die de gebaarder zelf of iemand anders vertoont.

Vb: “Hij wordt vaak snel boos.”

“DIKWIJLS” RAP KWAAD Wg3

Vb: “Jij krijgt het toch wel snel koud!”

“DIKWIJLS” RAP KOUD Wg2

21.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 21	Mondbeeld
<i>Betekenis “dikwijls”</i>	‘mm-krul’ of ‘β’

22 Gebaar “ERG”

Handvorm: S-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de borstkas

Beweging: de voorarm beweegt meermaals op en neer

Palmoriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: in het VGT-lexicon zijn er drie lexicale gebaren die sterk op dit gebaar lijken. Zowel het eerste gebaar ZEER (tweehandig gebaar) als het tweede gebaar STRAF (= adjectief) zijn manueel homoniem met “ERG” en vertonen daarnaast ook een semantische verwantschap. Het gebaar kan echter ook afgeleid zijn van het lexicale gebaar STERK. Er is wel een verschil in parameter tussen beide gebaren: bij het gebaar STERK wordt de beweging slechts één keer uitgevoerd. Ook hier kunnen de gebaren semantisch verwant zijn. Het is nog niet duidelijk van welk gebaar het lexeem zijn oorsprong heeft, maar het meest waarschijnlijk is dat “ERG” afgeleid is van het gebaar STERK.

22.1 *Semantisch gebruik*

De gebaarder oordeelt dat iets in sterke mate aanwezig is met betrekking tot de kwaliteit; bijvoorbeeld pijn, wildheid, geluidsterkte, koude/warmte, verwondering, ... De gebaarder kan het over zichzelf hebben of naar een extra-talige referent verwijzen. Hij kan eventueel zijn hoofd schuin houden bij de uitvoering van dit gebaar.

Vb: "Amai, het is erg koud buiten!" (context: de gebaarder is net buiten geweest)

1) **KOUD "ERG" BUITEN**

_____t

2) **BUITEN / KOUD "ERG"**

Vb: "Mijn been doet erg veel pijn." (context: de gebaarder is net gevallen)

1) **PIJN "ERG" BEEN** Wg1

_____t

2) **BEEEN / PIJN "ERG"** Wg1

22.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 22	Mondbeeld
Betekenis "erg"	'β' of 'shh'

23 Gebaar "ERG-VEEL"

Handvorm: 1-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de wijsvinger op de hals

Beweging: de wijsvinger maakt contact met de hals, daarna maakt de pols een draaibeweging

Palmoriëntatie: beginpunt: handpalm naar links – eindpunt: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: er zijn geen gebaren in het VGT-lexicon die manueel identiek zijn met dit gebaar en is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar.

23.1 Semantisch gebruik

De gebaarder stelt vast of heeft vastgesteld dat een zaak in grote hoeveelheid aanwezig is. Dit gebaar kan enkel in de letterlijke betekenis van de zin gebruikt worden. De uitvoering van het gebaar zal overigens meestal gepaard gaan met het optrekken van de wenkbrauwen.

Vb: "In dat magazijn staat het er vol dozen."

_____t

MAGAZIJN / HEEFT "ERG-VEEL" DOZEN W_{ga}

Vb: "In die boekwinkel verkopen ze veel stripverhalen."

_____t

BOEKWINKEL / HEEFT "ERG-VEEL" STRIPVERHALEN W_{ga}

23.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 23	Mondbeeld
Betekenis "erg-veel"	'β' of 'o'

24 Gebaar “DEKSEL-OP-NEUS”

Handvorm: Y-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: op de neus

Beweging: de hand maakt contact met de neus

Palmoriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: het VGT-lexicon bevat geen gebaren die manueel identieke eigenschappen vertonen met dit gebaar en is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar.

24.1 *Semantisch gebruik*

Het gebaar “DEKSEL-OP-NEUS” heeft minstens drie betekenissen: (a) “het deksel op zijn neus krijgen”, (b) “iets ongewild stukmaken/verpesten” en (c) “zich van oordeel vergist hebben”.

- a. De gebaarder heeft te hoge verwachtingen gesteld van iemand of bij een zaak en komt er dus bedrogen uit.**

De gebaarder zal bij de uitvoering van het gebaar meestal zijn wenkbrauwen optrekken.

Vb: "Ik dacht dat hij mij wel wat geld zou willen lenen, maar dat bleek niet het geval te zijn."

_____t

1) **PEINZEN** "BEREID" ₃**GEVEN**₁ **GELD** Wg3 // **NEE** Wg3 / "DEKSEL-OP-NEUS" Wg1

2) **PEINZEN** "BEREID" ₃**GEVEN**₁ **GELD** Wg3 // "DEKSEL-OP-NEUS" Wg1 **NEE** Wg3

Vb: "Ik dacht dat het niet veel werk zou zijn, maar daar vergiste ik me lelijk in."

1) **DACHT** Wg1 "SIMPEL" // "DEKSEL-OP-NEUS" Wg1 **VEEL WERK**

_____t

2) **DACHT** Wg1 "SIMPEL" // **VEEL WERK** / "DEKSEL-OP-NEUS" Wg1

- b. De gebaarder onderneemt een goedbedoelde poging om iets te proberen herstellen of om de kwaliteit ervan te verbeteren, maar heeft het daardoor ongewild volledig stukgemaakt of verpest.

De gebaarder kan hier optioneel zijn wenkbrauwen optrekken als hij dit gebaar uitvoert.

Vb: "Ik zag water uit een buis lekken onderaan de verwarming, dus probeerde ik het lek te dichten. Maar ik maakte het alleen maar erger."

1) **PROBEREN** Wg1 **TOE LEK** // "DEKSEL-OP-NEUS" Wg1 **VERSLECHTEREN**

_____t

2) **PROBEREN** Wg1 **TOE LEK** // **VERSLECHTEREN** / "DEKSEL-OP-NEUS" Wg1

- c. De gebaarder had bepaalde vooroordelen tegenover iets of iemand maar komt door een voorval tot de ontdekking dat hij zich daarin vergist heeft.

De gebaarder zal eventueel zijn hoofd schuin houden en ja-knikken met het hoofd als het gebaar uitgevoerd wordt.

Vb: "Ik heb gisteren voor de eerste keer mijn nieuwe buurvrouw gesproken. Voordien vond ik haar er niet zo sympathiek uitzien, maar ze bleek heel goed mee te vallen."

1) **PEINZEN** Wg1 **BUURVROUW NIET VRIENDELIJK** // "DEKSEL-OP-NEUS" Wg1

VALLEN-MEE Wg3

_____t

2) **PEINZEN** Wg1 **BUURVROUW NIET VRIENDELIJK** // **VALLEN-MEE** Wg3 /

"DEKSEL-OP-NEUS" Wg1

24.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 24	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	'β' of 'mm-omlaag'
<i>Betekenis b</i>	'β'
<i>Betekenis c</i>	'mm-omlaag'

25 Gebaar “ERNAAST”

Handvorm: 5-klauw-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de romp

Beweging: gelijktijdige horizontale beweging – de vingers van beide handen maken een vegend contact met elkaar

Palmoriëntatie: beginpunt: handpalm naar de gebaarder toe – eindpunt: handpalm neerwaarts

Vingeroriëntatie: beginpunt: vingers boven – eindpunt: vingers onder

Etymologie: in het VGT-lexicon komen er geen gebaren voor die manueel identiek zijn met dit gebaar en is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar. Er is overigens ook duidelijk een negatieve polsbeweging waarneembaar, net als bij de gebaren "GEEN-ZIN-HEBBEN" (zie punt 4) en "NIETS-VAN-AANTREKKEN" (zie punt 12).

25.1 *Semantisch gebruik*

De betekenis van dit gebaar is tweeledig: “ernaast slaan” en “iets laten vallen”. Het ‘mislukken’ ervan gebeurt bovendien nooit opzettelijk.

- a. De gebaarder heeft zijn doel gemist en slaat er (compleet) naast.

Vb: "Verdorie toch, ik sloeg met de hamer op mijn duim in plaats van op de nagel."

WILLEN wwc: "slaan-op-nagel-met-hamer" Wg1 // "ERNAAST" **VERDOMME** Wg1

- b. De gebaarder probeert een concreet voorwerp te vangen dat hem toegegooid werd, maar hij laat het vallen.

Vb: "Ik wou het ei dat hij mij toegooide vangen, maar liet het in de plaats daarvan vallen."

WILLEN VANGEN EI Wg1 // "DEKSEL-OP-NEUS" "ERNAAST" Wg1

25.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 25	Mondbeeld
<i>Betekenis a - b</i>	'mm' of 'β'

26 Gebaar "UIT-DE-LUCHT-VALLEN"

- Handvorm:** 1-hand (tweehandig gebaar)
- Articulatieplaats:** ter hoogte van de romp
- Beweging:** de vingertoppen maken eerst contact met elkaar, gevolgd door een supinatiebeweging; daarna maakt de pols een draaibeweging naar beneden.
- Palmoriëntatie:** beginpunt: handpalmen neerwaarts – eindpunt: handpalmen neerwaarts
- Vingeroriëntatie:** beginpunt: wijsvingers naar onder gericht – eindpunt: wijsvingers naar onder gericht

Etymologie: er zijn geen gebaren in het VGT-lexicon die manueel homoniem zijn met dit gebaar. Het is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar.

26.1 Semantisch gebruik

De gebaarder gebruikt het gebaar “UIT-DE-LUCHT-VALLEN” om te reageren op een (plotse) handeling of uiting van zijn gesprekspartner wanneer de gebaarder niet begrijpt waarover zijn gesprekspartner het heeft of waarom hij iets doet (bijvoorbeeld plots een voorwerp in zijn hand stoppen, hem ongevraagd meetronen, ...). Afhankelijk van de context, kan de uitvoering van dit gebaar eventueel gepaard gaan met het samen- of optrekken van de wenkbrauwen.

Vb: “Ik viel compleet uit de lucht toen hij me een fles wijn gaf.”

₃GEVEN₁ FLES WIJN Wg3 // “UIT-DE-LUCHT-VALLEN” Wg1

Vb: “Ik begreep totaal niet waarom hij plots zo kwaad was op mij.”

PLOTS KWAAD Wg3 // “UIT-DE-LUCHT-VALLEN” Wg1

Naast de algemene betekenis “uit de lucht vallen”, drukt het gebaar impliciet ook uit dat de gebaarder zijn gesprekspartner om expliciete verduidelijking vraagt.

26.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 26	Mondbeeld
<i>Betekenis “uit de lucht vallen”</i>	‘mm-omlaag’ of ‘mm-krul’

27 Gebaar “NIET-GELOVEN”

Handvorm: A"-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de romp

Beweging: de actieve hand maakt meermaals contact met rug van de passieve hand

Palmoriëntatie: actieve hand: handpalm neerwaarts – passieve hand: handpalm neerwaarts

Etymologie: het VGT-lexicon bevat geen gebaren die manueel identiek zijn met dit gebaar en is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar. Er bestaat wel nog een ander variant van dit gebaar: “KNIKKEN”, dat eveneens een “idioom” is. Er zijn wel twee fonologische verschillen tussen beide gebaren: de handvorm is een S-hand i.p.v. een A-hand. Ook de beweging is anders: terwijl bij het gebaar “NIET-GELOVEN” de actieve hand contact maakt met de rug van de passieve hand, maakt het gebaar “KNIKKEN” een knikbeweging met de pols. Beide gebaren vertonen een nauwe semantische verwantschap.

27.1 Semantisch gebruik

De uitdrukking “NIET-GELOVEN” heeft minstens twee betekenissen: (a) iemand niet geloven en (b) doen alsof.

- a. De gebaarder hecht om verscheidene redenen weinig waarde aan de woorden van een ander persoon: (1) omdat het volgens hem bluf/grootspraak is, of (2) omdat hij twijfelt of die persoon wel de waarheid vertelt of (3) omdat hij het twijfelachtig acht dat hij zijn belofte zal nakomen.

Bij de uitvoering van dit gebaar kan de gebaarder hier optioneel zijn wenkbrauwen optrekken.

1) Bluf/grootspraak

Vb: “Hij beweerde dat hij Natalia zou kunnen strikken om op zijn feest te komen zingen. Jaja, dat zal wel, dacht ik toen.”

ZEGGEN Wg3 KAN VRAGEN NATALIA KOMEN FEEST // “NIET-GELOVEN” Wg1

2) De waarheid spreken

Vb: “Hij zei me dat hij het echt niet wist dat hij het niet mocht doorvertellen, maar dat betwijfel ik ten zeerste.”

ZEGGEN Wg3 ECHT WIST NIET MOETEN ZWIJGEN // “NIET-GELOVEN” Wg1

3) Het nakomen van een belofte

Vb: “Hij heeft mij beloofd om zoiets nooit meer te doen, maar ik geloofde er niet veel van.”

BELOOFD MIJ Wg3 NOOIT MEER DOEN // “NIET-GELOVEN” Wg1

- b. De gebaarder doet alsof hij (1) zijn gesprekspartner verstaat of (2) doet alsof hij begrijpt waarover die persoon het heeft of (3) hij doet alsof hij aandachtig naar zijn gesprekspartner aan het luisteren is.

De gebaarder kan hier eventueel ja-knikken met het hoofd als hij dit gebaar uitvoert.

1) Doen alsof je iemand verstaat (m.b.t. communicatieproblemen)

Vb: “Omdat hij nauwelijks articuleerde, verstond ik er haast geen woord van, maar omdat hij niet veel geduld leek te hebben deed ik maar alsof ik hem kon volgen.”

VERSTAAN NIETS Wg1 Wg3 // “DOEN-ALSOF” Wg1

Dikwijls gaat het over horende personen die de VGT niet machtig zijn wanneer de uitdrukking gebruikt wordt door een dove persoon. Het gebruik van dit gebaar impliceert vaak ook dat de gebaarder zijn gesprekspartner op dat moment niet (meer) om herhaling gevraagd heeft. Mogelijke redenen hiervoor kunnen zijn dat hij niet (meer) durfde of omdat hij de herhaaldelijke pogingen om zijn gesprekspartner proberen te verstaan gestaakt heeft.

2) Doen alsof je begrijpt waarover iemand het heeft

Vb: “Ik deed alsof ik zijn technische uitleg over microchips begreep, maar eigenlijk had ik geen flauw idee waar hij het over had.”

UITLEGGEN Wg3 OVER –M-I-C-R-O-C-H-I-P-S- VERSTAAN NIETS Wg1 // “DOEN-ALSOF” Wg1

3) Doen alsof je aandachtig luistert

Vb: “Gisteren stonden de getuigen van Jehova aan mijn deur. Toen ze over hun geloof begonnen te vertellen, deed ik alsof het mij erg interesseerde.”

GETUIGEN JEHOVAH VERTELLEN OVER GELOOF // “DOEN-ALSOF” Wg

27.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 27	Mondbeeld
Betekenis a (1-2-3)	'getuit'; 'mm-krul'; 'β' of 'mm-omlaag'
Betekenis b (1-2-3)	'β' of 'mm-omlaag'

28 Gebaar "KLOP-VAN-HAMER"

Handvorm: A"-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van het (voor)hoofd

Beweging: de verticale voorarm maakt een beweging naar het hoofd toe

Palmoriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: in het VGT-lexicon komen geen andere gebaren voor die manueel identiek zijn met dit gebaar, maar het is mogelijk wel verwant met het lexicale gebaar HAMER. Er is wellicht ook sprake van een semantische verwantschap: de plaats is immers semantisch bepaald (op het hoofd kloppen).

28.1 Semantisch gebruik

Het gebaar "KLOP-VAN-HAMER" heeft minstens twee betekenissen: (a) als een blok in slaap gevallen zijn en (b) op emotioneel vlak zijn klop krijgen. In (a) kan de gebaarder eventueel zijn wenkbrauwen optrekken bij de uitvoering van het gebaar.

a. De gebaarder is als een blok in slaap gevallen.

Vb: "Ik ben als een blok in slaap gevallen gisteren."

GISTEREN "KLOP-VAN-HAMER" Wg1

b. De gebaarder krijgt een klop van de hamer als hij meerdere opeenvolgende tegenslagen moet verwerken of als zijn vertrouwen geschonden wordt door iemand die hij (heel) goed kent.

Vb: "Eerst verloor ik mijn moeder en niet lang daarna wou mijn vrouw de scheiding aanvragen. Ik heb diep in de put gezeten toen."

EERST MAMA Wg1 DOOD DAN MIJN VROUW WILLEN SCHEIDEN // NOG MEER "KLOP-VAN-HAMER" Wg3

28.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 28	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	/boo/ of 'ß'
<i>Betekenis b</i>	/boo/

29 Gebaar "NIETS-MOETEN-DOEN"

Handvorm: 5-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: de duim op de borstkas

Beweging: de vingers wiebelen

Palmoriëntatie: handpalmen neerwaarts

Etymologie: het VGT-lexicon bevat geen gebaren die manueel identiek zijn met dit gebaar en is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar.

29.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van dit gebaar is "niets moeten doen". De gebaarder hoeft iets niet te doen omdat hij dit door iemand anders laat uitvoeren in de plaats. Hiermee drukt hij impliciet ook uit dat hij dat zelf niet zo graag doet. Vaak maakt hij hiervoor gebruik van een daarvoor bestaande dienstverlening. De gebaarder kan hier eventueel zijn wenkbrauwen optrekken als hij dit gebaar uitvoert.

Vb: "Ik ga liever naar de kapper, dan moet ik niet zelf mijn haar doen."

LIEVER GAAN-NAAR KAPPER Wg1 // "NIETS-MOETEN-DOEN" Wg1

In de voorbeelden hieronder komt het initiatief niet van de gebaarder, maar van iemand anders. Die persoon heeft het werk spontaan op zich genomen, waardoor de gebaarder niets hoeft te doen en drukt hiermee impliciet ook uit dat hij daar blij om was.

Vb: "Toen wij een rondreis gingen maken, heeft mijn vriend de vakantie tot in de puntjes geregeld. Ik vond het wel gemakkelijk dat ik niets hoefde te doen."

ALLES ZELF REGELEN Wg3 // "NIETS-MOETEN-DOEN" Wg1

Vb: "Omdat het mijn verjaardag was, heeft mijn vriend zelf gekookt en hoefde ik vandaag een keer niets te doen."

ZELF KOKEN Wg3 // VANDAAG "NIETS-MOETEN-DOEN" Wg1

29.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 29	Mondbeeld
<i>Betekenis “niets-moeten-doen”</i>	‘w’ of ‘mm-krul’

30 Gebaar “MOND-VOL-TANDEN”

Handvorm: 1-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de romp

Beweging: gelijktijdige verticale beweging van boven naar onder

Palmoriëntatie: handpalmen naar de gebaarder toe – de wijsvingers zijn naar beneden gericht

Etymologie: er zijn geen gebaren in het VGT-lexicon die manueel identiek zijn met dit gebaar en is dus wellicht niet afgeleid van een “gewoon” gebaar.

30.1 Semantisch gebruik

Dit gebaar kan in minstens twee betekenissen worden ingedeeld: (a) “met de mond vol tanden staan” en (b) “een gesprek niet kunnen volgen”.

- a. De betekenis in deze context is: “met de mond vol tanden staan”. De gebaarder heeft geen goed antwoord meer klaar om zijn gesprekspartner van repliek te kunnen dienen. De ander heeft dus het laatste woord gehad.

Vb: “Vader maant zijn dochter aan om de volgende keer met een beter rapport thuis te komen. Daarop antwoordt het meisje echter dat zij van mama weet dat hij vroeger zelf ook niet met bijster goede rapporten thuiskwam. Daarop wist vader niets meer te zeggen”.

“MOND-VOL-TANDEN” Wg3

- b. De gebaarder kan een (groeps)gesprek niet volgen en weet dus totaal niet waarover het gaat of wat hij moet doen.

De gebaarder kan hier eventueel zijn wenkbrauwen optrekken als het gebaar uitgevoerd wordt.

Vb: Een groep mensen, waaronder een dove persoon, zitten op de grond in een kring. De dove persoon zag toen dat iedere persoon om de beurt iets zei: “Toen het mijn beurt was, had ik geen flauw idee wat ik eigenlijk moest zeggen.”

WETEN NIET Wg1 WAT MOET ZEGGEN Wg1 // “MOND-VOL-TANDEN” Wg1

30.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 30	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	'v'; 'mm' of 'ß'
<i>Betekenis b</i>	'v' of 'mm-omlaag'

31 Gebaar “ZOT-JIJ”

Handvorm: beginpunt: 5-hand (éénhandig gebaar) – eindpunt: 1-hand

Articulatieplaats: de duim op het voorhoofd

Beweging: de vingers worden geplooid terwijl de hand lichtjes naar voren gaat

Palmoriëntatie: handpalm naar links

Etymologie: het gebaar “ZOT-JIJ” is wellicht een samengesteld gebaar dat ontstaan is uit de twee afzonderlijke gebaren ZOT JIJ (met gesproken component). Ook de secundaire betekenis is hiervan afgeleid.

31.1 Semantisch gebruik

Dit gebaar wordt gebruikt als reactie op een uiting of handeling van zijn gesprekspartner dat op de lachspieren van de gebaarder werkt, vaak omdat het op een originele of op een vreemde maar grappige manier uitgevoerd is. De gebaarder zal eventueel zijn hoofd schuin houden als hij dit gebaar uitvoert.

Vb: "Haha, het regent terwijl je gisteren de auto hebt gewassen!"

GISTEREN AUTO WASSEN Wg2 / VANDAAG REGENEN // "ZOT-JIJ" Wg2

Vb: De gebaarder ziet hoe zijn vriend struikelt over een paar dozen en vindt zijn manier van vallen zo grappig dat hij dat aan zijn vriend meedeelt: "Je bent echt wel op een rare manier gevallen!"

ZIEN GEDAAN Wg1 VALLEN Wg2 // "ZOT-JIJ" Wg2

De gebaarder in het voorbeeld vond de val van zijn vriend erg grappig omdat hij zo'n rare manier van vallen nog niet vaak had zien gebeuren.

31.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 31	Mondbeeld
Betekenis "zot-jij"	't' of 'v'

32 Gebaar “ACHTEROVER-VALLEN”

Handvorm: V-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de romp

Beweging: de handen maken een gelijktijdige beweging van voor naar achter (naar de romp toe) + een draaibeweging van de pols

Palmoriëntatie: handpalmen naar elkaar toe

Vingeroriëntatie: beginpunt wijs- en middelvinger: horizontaal gericht – eindpunt: iets meer naar boven gericht

Etymologie: het gebaar “ACHTEROVER-VALLEN” is wellicht afgeleid van de werkwoordelijke constructie ACHTEROVER VALLEN. Ook de secundaire betekenis is hier mogelijk van afgeleid.

32.1 *Semantisch gebruik*

De algemene betekenis van het gebaar “ACHTEROVER-VALLEN” is “erg schrikken” of “versteld staan” wanneer de gebaarder iets niet verwacht had. Deze betekenis is in minstens twee verschillende contexten toepasbaar. De gebaarder kan optioneel zijn wenkbrauwen optrekken wanneer hij dit gebaar uitvoert.

- a. De gebaarder valt steil achterover wanneer hij verneemt dat iets meer is dan hij had verwacht. Een persoon blijkt bijvoorbeeld veel groter of veel ouder te zijn dan hij had gedacht. Of een roerend/onroerend goed die veel duurder blijkt te zijn dan verwacht.

Vb: De gebaarder en zijn vrouw stappen een immobiliënkantoor binnen. Ze hebben hun oog laten vallen op een bepaald appartement aan de kust en informeren nu naar de prijs. Buitengekomen zegt de gebaarder tegen zijn vrouw: “Wat, 400 000 euro! Zo duur had ik het niet verwacht!”

_____t

1) **APPARTEMENT 400 000 EURO** / “ACHTEROVER-VALLEN” Wg1

2) “ACHTEROVER-VALLEN” Wg1 **APPARTEMENT 400 000 EURO**

Vb: “Ik kan nog altijd niet geloven dat die dame zei dat ze al 72 is!”

_____t

ZEGGEN 72 Wg3 / “ACHTEROVER-VALLEN” Wg1

In dergelijke situaties zal de gebaarder meestal aangeven waarom hij een bepaald persoon veel jonger achtte dan hij/zij in werkelijkheid is.

- b. De gebaarder staat versteld van iets van iemand van wie hij het niet had verwacht.

Vb: De gebaarder gaat voor de eerste keer zijn kennis thuis een bezoekje brengen. Eénmaal toen hij het huis zag, was hij sprakeloos: het was een prachtig, zeer modern huis. Zoiets had hij niet verwacht van die persoon.

_____t

1) **MOOI HUIS** Wg 3 / “ACHTEROVER-VALLEN” Wg1

2) “ACHTEROVER-VALLEN” Wg1 **MOOI HUIS** Wg3

De gebaarder had zo'n fantastisch mooi huis niet verwacht. Een reden daarvoor kan zijn dat hij misschien een andere smaak of stijl had verwacht van die persoon, iets dat meer bij hem paste.

Vb: De gebaarder stond er versteld van dat het zijn jongste zoon gelukt was om met de fiets tot in Parijs te geraken.

_____t

1) **KAN FIETSEN TOT PARIJS** Wg3 / "ACHTEROVER-VALLEN" Wg1

2) “ACHTEROVER-VALLEN” Wg1 **KAN FIETSEN TOT PARIJS** Wg3

32.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 32	Mondbeeld
Betekenis $a + b$	'o'; 'v' of 'ß'

33 Gebaar “NIET-WILLEN-LUISTEREN”

Handvorm:	beginpunt: 1-hand – eindpunt: O^hand (éénhandig gebaar)
Articulatieplaats:	beginpunt: op het oor – eindpunt: ter hoogte van de romp
Beweging:	eerst: 1-hand maakt contact met het oor, daarna beweegt de O^hand herhaaldelijk op en neer (horizontale voorarm)
Oriëntatie:	beginpunt: handpalm naar gebaarder toe – eindpunt: handpalm neerwaarts

Etymologie: het VGT-lexicon bevat geen gebaren die manueel identiek zijn met dit gebaar en het is dus wellicht niet afgeleid van een ander gebaar. Het eerste deel van het samengesteld gebaar is echter wel mogelijk (semantisch) verwant met het lexicale gebaar HOREN.

33.1 Semantisch gebruik

De gebaarder kan dit gebaar gebruiken wanneer hij tot zijn ongenoegen vaststelt dat iemand niet naar hem of naar een derde persoon wou luisteren. De gebaarder kan eventueel zijn wenkbrauwen samentrekken en de kin naar beneden richten wanneer hij het gebaar uitvoert.

Vb: De gebaarder heeft zijn zoontje vermaand dat hij niet in huis met de bal mag spelen en stuurt hem naar buiten. Vijf minuten later is hij echter weer binnen met de bal aan het spelen. Daarop zegt de gebaarder tegen zijn echtgenote: “Pff, hij weet dat hij niet mag en toch doet hij het opnieuw!”

_____t

WETEN Wg3 **MAG NIET** / **TOCH** “NIET-WILLEN-LUISTEREN” Wg3

Dikwijls gaat het in deze context om kinderen en pubers, maar dat hoeft zeker niet altijd het geval te zijn:

Vb: “De specialist had haar sterk afgeraden nog fruit te eten, maar ze doet het toch.”

DOKTER ZEGGEN BETER NIETS FRUIT ETEN Wg3 / TOCH “NIET-WILLEN-LUISTEREN” Wg3

In dit voorbeeld oordeelde de gebaarder dat iemand geen oren had naar het advies van de dokter.

33.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 33	Mondbeeld
<i>Betekenis “niet-willen-luisteren”</i>	‘β’; ‘mm-krul’ of ‘mm-omlaag’

34 Gebaar “ZICH-TERUGTREKKEN”

Handvorm: B”-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de borstkas

Beweging: gelijktijdige beweging van voor naar achter (naar de borstkas toe)

Palmoriëntatie: begin- en eindpunt: handpalmen neerwaarts

Etymologie: dit gebaar is wellicht afgeleid van het lexicale gebaar STOPPEN (met gesproken component). Er is wellicht ook sprake van een semantische verwantschap tussen beide gebaren.

34.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis van het gebaar is “zich terugtrekken”, wanneer de gebaarder na een negatieve ervaring of vaststelling besluit om zich voortaan op de achtergrond te houden of er zich niet meer mee bezig te houden.

- a. De gebaarder besluit om zich terug te trekken na een slechte ervaring met een bepaald iemand. In deze context heeft het dus enkel betrekking op personen.**

De gebaarder kan bij de uitvoering van dit gebaar optioneel zijn wenkbrauwen optrekken, grote ogen opzetten en met de romp lichtjes naar achteren leunen.

Vb: “Ik vroeg Eva wat er aan de hand was, maar daar werd ze boos om. Dus durfde ik er niet verder meer naar te vragen.”

_____t

KWAAD Wg3 / “ZICH-TERUGTREKKEN” Wg1

Een ander voorbeeld waarin het gebaar ook gebruikt kan worden, is wanneer het gedrag van iemand de gebaarder doet afschrikken. Als een bepaalde persoon bijvoorbeeld niet meer vriendelijk is tegenover hem, zal hij mogelijk niet meer met die persoon durven te praten. In deze context weet de gebaarder meestal niet waarom die persoon zich ineens zo gedraagt:

_____t

NIET MEER VRIENDELIJK Wg3 / “ZICH-TERUGTREKKEN” Wg1

- b. De gebaarder heeft de intentie om iets te doen maar besluit zich terug te trekken, wanneer hij vaststelt dat het voor hem toch niet haalbaar is.

De gebaarder kan bij de uitvoering van dit gebaar optioneel zijn wenkbrauwen optrekken en met de romp lichtjes naar achteren leunen.

Vb: "Ik wou mij kandidaat stellen om in die vereniging te zetelen, maar toen ik hoorde wat voor werk daar allemaal bij kwam kijken, krabbelde ik terug."

_____t

ZIEN Wg1 **VEEL WERK** / "ZICH-TERUGTREKKEN" Wg1

Vb: "Toen ik het prijskaartje las, hing ik die jas meteen terug in de rekken."

_____t

DUUR Wga / "ZICH-TERUGTREKKEN" Wg1

34.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 34	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	'mm-omlaag'
<i>Betekenis b</i>	'shh' of 'o'

35 Gebaar "NIET-WILLEN-DOEN"

Handvorm: 1-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: de neus

Beweging: de vingertop maakt een strijkend contact op het puntje van de neus van onder naar boven

Palmoriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: In het VGT-lexicon zijn er geen gebaren die manueel homoniem zijn met dit gebaar en het is dus niet afgeleid van een ander gebaar.

35.1 Semantisch gebruik

De gebaarder kan dit gebaar gebruiken wanneer hij weigert om iets te doen voor iemand anders en kan daar verschillende redenen voor hebben.

*Vb: “Ik vertik het om te helpen duwen, ik zou anders helemaal onder de modder zitten.”
(context: een auto die vastzit in de modder)*

_____t

HELPEN DUWEN AUTO / “NIET-WILLEN-DOEN” Wg1 // **ZEKER VUIL** Wg1

In dit voorbeeld is “zich niet willen vuilmaken” de reden van weigering. Er zijn nog andere redenen mogelijk waarom de gebaarder het vertikt om een handje toe te steken: het werk is te zwaar of te vermoeiend, of hij heeft die persoon misschien niet (zo) graag, ...

Vb: “Hij vroeg of ik hem wat geld kon lenen, maar dat weigerde ik. Hij kan ernaar fluiten!”

_____t

1GEVEN₃ GELD / “NIET-WILLEN-DOEN” Wg1

In dit voorbeeld weigerde de gebaarder iemand wat geld te lenen. Ook hier kan de weigering verschillende redenen hebben: het kan zijn dat de gebaarder die persoon niet mag of hem als een profiteur beschouwt. Een ander mogelijkheid is dat de maat voor hem vol is omdat die persoon nooit iets terugdoet.

35.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 35	Mondbeeld
Betekenis "niet-willen-doen"	'β'

36 Gebaar "OVERDREVEN"

Handvorm: B-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: beginpunt: tegen de kin - het eindpunt: ter hoogte van de kin

Beweging: de B-hand maakt meermaals contact met de kin

Oriëntatie: handpalm naar links

Etymologie: Dit gebaar is wellicht afgeleid van het lexicale gebaar VERMOEDEN. Beide gebaren zijn manueel homoniem, maar het verschil in betekenis wordt gerealiseerd door het verschil in de non-manuele componenten (respectievelijk de orale en de gesproken

component). Er is vermoedelijk ook geen sprake van een semantisch verwantschap. Wel is er een nuanceverschil in de herhaling: het gebaar "OVERDREVEN" wordt trager uitgevoerd.

36.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenissen van dit gebaar zijn: (a) te veel, overdreven; (b) erg, overdreven en (c) "die persoon weet niet wat hij zegt". In (a) en (b) zijn de wenkbrauwen vaak samengetrokken en/of is de kin naar boven gericht. In (c) echter is de kin meestal neerwaarts gericht.

- a. De betekenis in deze context is altijd: 'te veel/overdreven'. De gebaarder reageert op wat zijn gesprekspartner gezegd of gedaan heeft met betrekking tot de kwantiteit (hoeveelheden, cijfers, bedragen, volume, ...).**

Vb: De gebaarder heeft de airco ingesteld op 17 graden, maar zijn echtgenote vindt dat veel te koud:

17 "OVERDREVEN" Wg2 / KOUD

Vb: De gebaarder zegt tegen zijn echtgenote dat hij denkt dat die grasmachine (gezien in de etalage van een winkel, maar waar geen prijs bij vermeld staat) ongeveer 3000 euro kost. Zij vindt dat hij overdrijft, want ze meent dat de prijs zo hoog niet zal zijn.

"OVERDREVEN" 3000 Wg2

- b. De betekenis is hetzelfde als in (a): ook hier zal de gebaarder reageren op wat zijn gesprekspartner gedaan heeft dat 'erg' of 'overdreven' is. Hier heeft het echter niet met cijfers, hoeveelheden, bedragen of volume te maken, maar wel met de kwaliteit.**

Vb: De gebaarder ziet een hyperactief kind rondlopen en zegt tegen zijn gesprekspartner: "Dat kind is toch wel erg wild"!

"OVERDREVEN" **WILD** Wg3

Vb: De gebaarder passeert met zijn auto rakelings langs een geparkeerde auto. Daarop reageert zijn passagier met: 'Amai, dat was erg nipt!'

"OVERDREVEN" wwc:"2 cm-tussen-duim-en-wijsvinger" Wg2

- c. Het gebaar kan ook worden gebruikt als reactie op de gesprekspartner die volgens de gebaarder een ongeloofwaardig verhaal aan het vertellen is. Vrije vertaling: 'Van waar haal je dat nu!' of 'Je weet niet wat je zegt!'

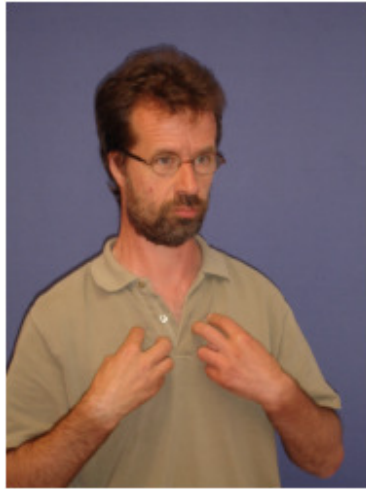
Vb: Een persoon geeft in een conversatie met de gebaarder commentaar op het ongeval waarin twee kennissen betrokken waren. Hij legt uit hoe het gebeurd is, maar de gebaarder twijfelt of het echt zo gebeurd is omdat het ongeloofwaardig klinkt:

"OVERDREVEN" Wg2

36.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 36	Mondbeeld
Betekenis a + b	'getuit' of 'o'
Betekenis c	'getuit'

37 Gebaar "MET-IETS-OPZADELEN"

Handvorm: V"-hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: beginpunt: onderaan de wangen – eindpunt: op de borstkas

Beweging: padbeweging van boven naar onder

Oriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: Er zijn geen gebaren in het VGT-lexicon die manueel identiek zijn met dit gebaar en het is dus niet afgeleid van een "gewone" gebaar.

37.1 *Semantisch gebruik*

De betekenis "iemand met iets opzadelen" van dit gebaar is tweeledig: terwijl in (a) en (b1) een persoon respectievelijk met een concreet voorwerp of met een last wordt opgezadeld, gaat een persoon in (b2) en (b3) die opdracht zelf geven en dus iemand anders met een last opzadelen: dat kan zijn gesprekspartner zijn of een derde persoon. Daarnaast kan het gebaar ook betekenen dat iemand iets in de schoenen geschoven wordt.

Het is overigens niet mogelijk om het gebaar met de ik-vorm te combineren: de gebaarder kan immers zichzelf niet met iets opzadelen.

- a. Het gebaar wordt gebruikt als reactie wanneer iemand de gebaarder opzadelt met een concreet voorwerp. Vrij vertaald betekent zo'n reactie meestal: 'Vraag jij van mij om daar zorg voor te dragen?!'

Vb. De echtgenoot geeft zijn sleutels en portefeuille af aan zijn vrouw met de bedoeling dat zij het bijhoudt. Daarop reageert de echtgenote: 'Moet ik dat bijhouden voor jou?!'

"OPZADELEN₁" Wg2

Dat de echtgenote verontwaardigd is, blijkt uit haar reactie. De kans is wel groot dat de vrouw die zaken toch voor haar echtgenoot zal bijhouden, maar niet vooraleer ze eerst haar afkeuring heeft laten blijken.

- b. 1) Ook hier wordt het gebaar aangewend als reactie wanneer iemand de gebaarder opdraagt om een handeling te verrichten in zijn plaats of hem met een last opzadelt. Vrij vertaald: 'Moet ik dat doen voor jou?!'.

Vb: De zoon heeft zijn schoenen laten herstellen bij de schoenmaker en vraagt aan zijn moeder of zij ze niet even wil ophalen (omdat hij daarvoor geen tijd heeft). Daarop reageert zijn moeder: 'Moet ik die afhalen voor jou?!'

"OPZADELEN₁" **HALEN** Wg2

Hier laat de moeder eveneens haar afkeuring blijken, maar net zoals in (a) zal ze wellicht de wens van haar zoon vervullen.

Opmerking bij (a) + (b1):

Indien de gebaarder toch weigert om aan een bepaalde vraag te voldoen, dan kan hij dit aan zijn gesprekspartner duidelijk maken door het hoofd te schudden wanneer het gebaar “OPZADELEN” gebaard wordt.

b 2) De betekenis is hier eveneens ‘iemand iets opdragen’ maar nu is het de opdrachtgever die het gebaar zelf gebruikt. Vrij vertaald betekent dit dan: ‘Je wil het toch doen voor mij?’

Vb: De zoon heeft zijn schoenen laten herstellen bij de schoenmaker en vraagt aan zijn moeder of zij ze niet even wil ophalen (omdat hij daarvoor geen tijd heeft). “Je wil ze toch afhalen voor mij?”

_____?

“OPZADELEN₂” Wg1

De verandering van congruentie gaat hier gepaard met een verandering van betekenis: het gebaar “OPZADELEN” wordt nu door de opdrachtgever zelf aangewend.

b 3) Hier wordt het gebaar eveneens door de opdrachtgever gebruikt: ‘iemand iets opdragen’ maar hier is het een derde persoon die met iets opgezadeld wordt. Vrij vertaald betekent dit dan: ‘Ik zal hem die opdracht geven’.

Vb: Een alleenstaande vrouw vraagt aan haar buurman of hij straks het gazon wil maaien voor haar. Hij antwoordt echter dat hij daar nu echt geen tijd voor heeft, maar dat hij wel aan zijn zoon zal vragen om dat te doen.

aff_____

“OPZADELEN₃” Wg1

De zinsconstructies in (b2) en (b3) zijn qua structuur gelijk aan de zinsconstructie in (b1), maar in (b2) en (b3) is er sprake van een verandering in de congruentie: het gebaar "OPZADELEN" wordt door de opdrachtgever zelf gebruikt waardoor het persoonlijk voornaamwoord wijzigt (Wg1). Bovendien treden er een aantal fonologische veranderingen op in het gebaar zelf: een wijziging van de oriëntatie gecombineerd met een wijziging van de beweging. De foto's (b2) en (b3) hieronder tonen de fonologische wijzigingen aan:

_____ ?

(b2) "OPZADELEN₂" HALEN Wg1

aff _____

(b3) "OPZADELEN₃" HALEN Wg1

- c. Het gebaar kan ook gebruikt worden als reactie wanneer de gebaarder iets in de schoenen geschoven wordt.

Vb: Een echtpaar komt te laat op het feest. De echtgenoot deelt aan de gastheer mee dat zijn vrouw te veel treuzelde voor het vertrek. Zijn vrouw kijkt hem verontwaardigd aan en reageert: 'Geef mij de schuld, ja!' Het ligt eerder aan jou!

"OPZADELEN₂" Wg2

Vb: Tijdens een vergadering wordt er gesproken over een moeilijk agendapunt. Als een bestuurslid A de vergadering even verlaat voor een toiletbezoek, wordt er ondertussen verder over dit punt gediscussieerd. Als die persoon terug is, vat bestuurslid B kort samen wat er toen gezegd werd en laat daarbij de naam van bestuurslid C vallen. Daarop reageert bestuurslid C verontwaardigd: 'Wàt? Dat heb ik niet gezegd! Jij hebt dat gezegd!'

"OPZADELEN₁" Wg2

Vrij vertaald in het Nederlands betekenen de gebaren in beide voorbeelden dus: 'Geef mij de schuld, ja?!' of 'Schuif jij die uitspraak in mijn schoenen?'.

Het gebeurt dikwijls dat het gebaar nadien nog geparafraseerd wordt om aan te geven wiens schuld het dan wel is (in het eerste voorbeeld) of wie die uitspraak dan wel gedaan heeft (in het tweede voorbeeld): dat kan de gesprekspartner zelf zijn of een derde persoon. Als het laatste voorbeeld even hernomen wordt, dan zou die parafrase geglost er zo uit kunnen zien:

Vb: Wàt? Dat heb ik niet gezegd! Jij hebt dat gezegd!

"OPZADELEN₁" Wg2 // **NIET ZEGGEN** Wg1 / **ZELF** Wg2!

37.2 Kenmerken non-manuele markering en mondbeeld

Gebaar 37	Non-manuele markering	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	Wenkbrauwen samengetrokken Kin omlaag	'mm-krul' of 'o'
<i>Betekenis b</i>	Wenkbrauwen samengetrokken Kin omlaag	'mm-krul'
<i>Betekenis c</i>	Kin op <i>Eventueel: ja-knikkend + hoofd schuin (lief kijkend)</i>	'getuit'
<i>Betekenis d</i>	<i>Eventueel: ja-knikkend</i>	'getuit'
<i>Betekenis e</i>	Wenkbrauwen opgetrokken OF: Wenkbrauwen samengetrokken	'mm-krul' of 'o'

38 Gebaar "SIMPEL"

Handvorm: b0+ hand (tweehandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de borstkas

Beweging: actieve b0+hand maakt meermaals contact met passieve b0+hand (supinatiebeweging)

Oriëntatie: handpalmen naar elkaar toe

Etymologie: Het gebaar is manueel homoniem met het gebaar SIMPEL (met gesproken component). Ze zijn wellicht ook semantisch verwant.

38.1 Semantisch gebruik

Het gebaar "SIMPEL" kan in minstens negen verschillende contexten toegepast worden:

a. 1) De gebaarder oordeelt dat iets simpel was of van een leien dakje ging.

Vb: Je komt thuis nadat je een examen afgelegd hebt. Als je ouders vragen hoe het examen geweest is, antwoord je dat het examen een makkie was.

EXAMEN "SIMPEL"

Er zijn heel wat vrije vertalingen mogelijk voor de uitdrukking in deze context: IETS of IEMAND is/was 'een makkie, een eitje', 'het was doodsimpel', 'het was echt niet moeilijk', 'een fluitje van een cent'.

2) De gebaarder oordeelt dat iets er eenvoudig uitziet/klinkt.

Vb: Je bekijkt samen met iemand in een kookboek en je wijst ergens een recept aan dat volgens jou niet zo moeilijk lijkt.

ZIEN Wg1 "SIMPEL" Wg

Vrij vertaald is dat 'iets simpel/een makkie lijkt'; 'het ziet er simpel uit om dat gerecht te bereiden' of 'dat lijkt me niet zo moeilijk'.

3) De gebaarder oordeelt dat iets er eenvoudiger uitziet/klinkt/is dan verwacht.

Vb: Je rijdt ergens naartoe voor de eerste keer. Bij aankomst bleek het niet zo moeilijk te vinden zijn als je eerst had gedacht:

"SIMPEL" **VINDEN** "SIMPEL"

b. De gebaarder deelt zijn gesprekspartner mee dat hij in een wip klaar zal zijn.

Vb: Iemand komt je ophalen om naar de bioscoop te gaan, maar hij ziet dat je nog niet aangekleed bent en hij maakt zich ongerust omdat hij meent dat jullie te laat zullen zijn voor de film. Je stelt hem gerust dat je zo klaar bent met het aankleden.

"SIMPEL" **AANKLEDEN** "SIMPEL"

Het gebaar wordt gebruikt door de gebaarder wanneer de gesprekspartner haast heeft, en de gebaarder hem wil geruststellen dat wat hij nog moet doen of nog moet afwerken echt niet (meer) lang zal duren, bijvoorbeeld zich aankleden of een werkje dat in een mum van tijd af zal zijn.

c. De gebaarder deelt zijn gesprekspartner mee dat een bepaalde locatie vlakbij is.

Vb: De gebaarder legt aan een vriendin de weg uit naar het shoppingcentrum: "Aan de eerste lichten naar rechts, rechtdoor en dan aan de eerste lichten links afslaan. Het is echt niet ver hoor!"

wwc: "weg-tonen" "SIMPEL"

Opmerking (a1) + (c):

Het gebaar kan zowel in de betekenis van (a1) en (c) aangewend worden om aan iemand de weg uit te leggen. Hierdoor ontstaat de kans op verwarring: de gebaarder kan immers ofwel aangeven dat het gemakkelijk te bereiken is ofwel meedelen dat het vlakbij is.

Wanneer iemand aan de gebaarder de weg vraagt naar restaurant 's *Gravenhof*, dan kan de gebaarder eerst meedelen dat het gemakkelijk te vinden is - in de betekenis van (a1) - en dan pas de weg uitleggen. Gaat het over het feit dat 's *Gravenhof* vlakbij is - in de betekenis van (c) - dan gebeurt dikwijls het omgekeerde: de gebaarder legt eerst de weg uit en om er de nadruk op te leggen voegt hij er aan toe dat het vlakbij is.

In betekenis (a1) staat "SIMPEL" dus vaker in het voorveld, terwijl het in (c) meestal in het achterveld van de zin staat. Het onderscheid in betekenis is meestal ook te zien aan de non-manuele markering en het mondbeeld.

d. De gebaarder oordeelt dat iemand veel lef/durf heeft:

1) Een persoon die een avonturier is.

Vb: Tanja Dexters heeft veel lef. Ze durft het zelfs aan om met een parachute van de Eiffeltoren te springen.

DURVEN ALLES Wg3 / "SIMPEL" Wg3

Dit gebaar wordt aangewend om te oordelen dat iemand geen schrik heeft om uitdagingen aan te gaan en nergens voor terugdeinst (vooral met betrekking tot gevaarlijke sporten).

2) Een persoon die iets op een complexloze manier doet.

Vb: Een persoon die hippiekleren draagt, stapt een zaal binnen die vol met chique geklede mensen zit. De gebaarder vindt dat die hippie veel lef heeft.

"SIMPEL" Wg3

Of de hippie in kwestie het met opzet had gedaan of niet, doet er niet toe. De gebaarder oordeelde enkel over het feit dat die hippie het lef heeft gehad om op een opvallende, complexloze manier voor de dag te komen en zich blijkbaar van niemand iets aantrekt. Zijn oordeel kan dus een uiting van bewondering zijn of gewoon een constatering.

e. 1) De gebaarder oordeelt dat iemand in het geld zwemt.

Vb: Als de gebaarder te weten komt dat een bepaalde persoon daarnet 5 dure broeken heeft gekocht, oordeelt hij dat ze het blijkbaar gemakkelijk kan betalen.

"SIMPEL" Wg3

De gebaarder constateert dat die persoon duidelijk geen financiële problemen heeft en zich veel kan veroorloven.

Opmerking:

Dit gebaar is enkel te gebruiken wanneer het gaat over de aankoop van grote hoeveelheden (kwantiteit). Het gebaar kan dus niet aangewend worden om aan te geven dat een bepaald persoon een extreem dure aankoop (een Porsche) gedaan heeft of iets op regelmatige basis doet, bijvoorbeeld een aantal keren per jaar op reis gaan.

2) De gebaarder vindt iets absoluut niet duur.

Vb: De gebaarder ziet in een winkel een broek hangen die 20 euro kost. De gebaarder koopt die broek want zij meent dat 20 euro echt niet veel is.

1) "SIMPEL" 20 EURO Wg

2) **20 EURO** / "SIMPEL" W_g

In dergelijke situaties zal de gebaarder meestal overgaan tot de aankoop van het product, want hij kan het gemakkelijk betalen.

f. De gebaarder oordeelt dat iemand zich snel opwindt voor een pietluttigheid.

Vb: Als je moeder aan het mopperen is omdat je een glas water gemorst hebt op het tapijt, maar je vindt dat helemaal niet zo erg: "Het is toch maar water!"

"SIMPEL" **WATER**

g. De gebaarder oordeelt dat een bepaald toestel van slechte kwaliteit is.

Vb: Ik heb alleen maar op dat knopje gedrukt en ineens weigerde de printer dienst!

"SIMPEL" **wwc: "duwen-op-knop"** W_{g1} / **KAPOT** W_{ga}

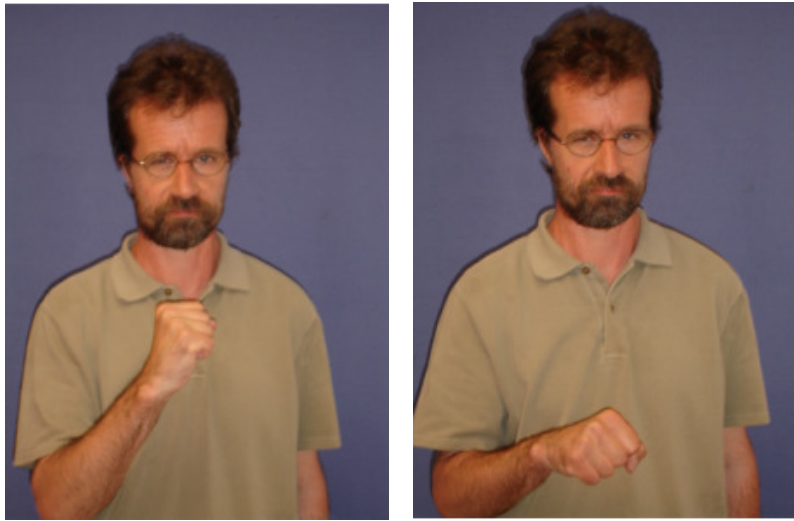
Deze betekenis heeft enkel betrekking op materiële zaken en wordt gebruikt om de zwakke werking van materiële zaken zoals machines, elektrische huishoudtoestellen, pc's in vraag te stellen. In het voorbeeld vond de gebaarder de printer duidelijk van slechte kwaliteit, want hij had niet verwacht dat de printer daardoor dienst zou weigeren.

38.2 Kenmerken non-manuele markering en mondbeeld

Gebaar 38	Non-manuele markering	Mondbeeld
<u>Betekenis a</u> 1) <i>iets is simpel</i> 2) <i>iets ziet er simpel uit</i> 3) <i>iets is simpeler dan verwacht</i>	Wenkbrauwen opgetrokken Soms ja-knikkend ter bevestiging Hoofd beetje schuin Lichtjes ja-knikkend (kleine bewegingen) Wenkbrauwen opgetrokken Hoofd beetje schuin en in één beweging achterwaarts, dan lichtjes ja-knikkend	'getuit'; 'β' of /baf/ 'lichtjes getuit' of /baf/ 'o'; 'getuit' of /baf/
<i>Betekenis b</i>	Wenkbrauwen opgetrokken	'getuit' of /baf/
<i>Betekenis c</i>	Wenkbrauwen opgetrokken OF: Ogen samengeknepen	'getuit' of /baf/ OF: 'ee'
<u>Betekenis d</u> 1) <i>avonturier</i> 2) <i>alternatieve stijl</i>	<i>Eventueel: wenkbrauwen opgetrokken</i> /	β of /baf/ <i>Eventueel: 'mm-omlaag'</i> /bam/
<i>Betekenis e1 + e2</i>	<i>Eventueel wenkbrauwen opgetrokken</i>	'β' of /baf/
<i>Betekenis f</i>	Wenkbrauwen samengetrokken	'mm-krul'; 'β' of /baf/
<i>Betekenis g</i>	Wenkbrauwen samengetrokken	'mm-omlaag' of /baf/

Op de DVD is te zien dat de beweging van het gebaar twee keer herhaald wordt. Wanneer echter het mondbeeld /baf/ of /bam/ wordt gevormd, dan wordt de beweging slechts één keer uitgevoerd.

39 Gebaar “KAN-NIET”

Handvorm: S-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de romp

Beweging: de S-hand maakt een gespiegelde ‘S’-vormige verticale beweging

Oriëntatie: beginpunt: handpalm naar links – eindpunt: handpalm neerwaarts

Etymologie: Het gebaar “KAN-NIET” is afgeleid van de twee afzonderlijke gebaren KAN NIET (met gesproken component). Ook de secundaire betekenissen zijn hiervan afgeleid.

39.1 Semantisch gebruik

Het gebaar heeft twee mogelijke betekenissen. De gebaarder kan bij dit gebaar eventueel zijn wenkbrauwen samentrekken en/of nee-schudden met het hoofd.

- a. Dit gebaar wordt gebruikt om aan te geven dat iets zo lelijk bevonden wordt dat de persoon in kwestie het niet zou willen hebben, dragen, ... Hier heeft het enkel met betrekking tot (materiële) zaken te maken.

Vb: Je bent op zoek naar nieuwe schoenen. In de schoenenwinkel wijst een vriendin een schoen aan en ze vraagt of je ze mooi vindt. Je antwoordt echter: ‘Bah, zo lelijk!’.

“KAN-NIET” Wg1

Vrij vertaald naar het Nederlands betekent het gebaar in dit voorbeeld: “Ik vind het zo lelijk dat ik het niet zou willen hebben”. Die uitdrukking kan gebruikt worden inzake kledij, schoeisel, auto’s, meubilair, woninginterieur, kapsels, ...

Wanneer de gebaarder iets niet mooi vindt, kan hij ook enkel een bepaalde eigenschap van de extra-talige context bedoelen, bijvoorbeeld de kleur of het model van een bepaalde auto, het bloemetjesmotief van die ene rok. Vermoedelijk is dit enkel mogelijk voor zaken die je kan vastnemen (niet voor kapsels, interieurstijl, ...). Als we het eerste voorbeeld even hernemen, dan is het mogelijk dat enkel de kleur van die schoen lelijk bevonden wordt :

“KAN-NIET” **ROOD** Wg1

Opmerking:

Een dergelijk gebaar wordt vaak gebruikt als reactie op een vraag van iemand: “*Zou jij ook zo’n kapsel willen?*” Maar de gebaarder kan dit ook gebruiken wanneer een extra-talige referent plots in zijn gezichtsveld verschijnt en de gebaarder daar iets op aan te merken heeft: bijvoorbeeld een passerende auto, een toevallige passant, een winkelatalage.

b. Hier hebben de twee betekenissen enkel betrekking op personen:

1) Op het vlak van liefdesrelaties: “iemand zijn type niet zijn”

Wanneer de gebaarder dit gebaar gebruikt, dan oordeelt hij dat zij zijn type niet is. Vrij vertaald naar het Nederlands betekent dit: “Zij is absoluut niet mijn type!”.

“KAN-NIET” Wg1 Wg3

Zoiets komt frequent voor tijdens een gesprek wanneer de gesprekspartner de gebaarder probeert te koppelen. De referent kan een persoon zijn die zij beide kennen (al dan niet aanwezig), maar het kan ook om een toevallige voorbijganger gaan.

2) De gebaarder kan iemand niet uitstaan

Vb: “Ik kan Pieter niet uitstaan!”

“KAN-NIET” Wg1 **PIETER!**

Het gebaar “KAN-NIET” kan hier door de gebaarder worden gebruikt om aan te geven dat hij die persoon niet graag heeft.

39.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 39	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	‘mm’
<u><i>Betekenis b</i></u> 1) <i>m.b.t relaties</i> 2) <i>iemand niet kunnen uitstaan</i>	‘mm’ of ‘v’ ‘mm’

40 Gebaar “GEEN”

Handvorm: B-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de kin

Beweging: draaibeweging van de pols + horizontale beweging; de B-hand maakt een strijkend contact met de kin

Oriëntatie: beginpunt: handpalm naar links – eindpunt: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: Het gebaar “GEEN” is afgeleid van het gebaar GEEN (met optionele gesproken component). Ook de secundaire betekenissen zijn hiervan afgeleid.

40.1 *Semantisch gebruik*

In deze betekenis kan de gebaarder eventueel zijn wenkbrauwen optrekken en/of nee-schudden met het hoofd.

- a. Dit gebaar heeft slechts één algemene betekenis maar kan in heel wat verschillende contexten worden toegepast. Vrij vertaald in het Nederlands heeft dit gebaar als betekenis: “iets niet weten”; “geen kennis hebben daarover”; “geen flauw idee hebben”.

1) De gebaarder weet niet hoe iets in zijn te werk gaat met betrekking tot machines, elektrische huishoudelijke apparaten, computers, ...

Vb: De gebaarder haalde haar buurman erbij toen ze er niet in slaagde de nieuwe grasmachine te doen starten.

“GEEN” HOE Wg1

In dit voorbeeld vroeg de gebaarder om hulp aan een andere persoon omdat zij daar zelf niets over wist. Het gebaar kan echter ook een reactie zijn op een vraag, als iemand de gebaarder zelf om hulp gevraagd heeft. De gebaarder blijkt echter zelf ook een leek op dat vlak te zijn.

2) De gebaarder kan eveneens dit gebaar gebruiken om aan te geven dat hij niet weet hoe iets in zijn te werk gaat op administratief/juridisch vlak of dat hij niet op de hoogte is van bepaalde regels, wetten of reglementen.

Vb: De gebaarder wil een subsidieaanvraag doen, maar hij heeft geen flauw idee welke papieren je daarvoor moet invullen.

“GEEN” PAPIER Wg1

Vb: De voorzitter van de plaatselijke voetbalclub krijgt vlak voor de wedstrijd te horen dat de scheidsrechter ziek is. Daarop vraagt hij aan de gebaarder – die naar de wedstrijd kwam kijken - of hij niet wil invallen. De gebaarder moet echter weigeren omdat hij niet zo goed op de hoogte is van het voetbalreglement.

“GEEN” REGLEMENT Wg1

- 3) De betekenis is ook nog in andere contexten toepasbaar - anders dan in (1) en (2).

Vb: Ik ken de weg naar restaurant 's Gravenhof niet.

“GEEN” Wg1

Vb: Ik heb er geen flauw idee van hoe je sushi moet bereiden.

“GEEN” Wg1 **HOE MAKEN**

40.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 40	Mondbeeld
<i>Betekenis a (1-2-3)</i>	'mm-omlaag' of 'v'

41 Gebaar “ZIEN-KAN-NIET”

Handvorm:	beginpunt: 1-hand (éénhandig gebaar) – eindpunt: S-hand
Articulatieplaats:	beginpunt: ter hoogte van de wang – eindpunt: ter hoogte van de romp
Beweging:	S-hand maakt een gespiegelde 'S'-vormige verticale beweging
Oriëntatie:	beginpunt: handpalm naar gebaarder toe – eindpunt: handpalm neerwaarts

Etymologie: Het gebaar “ZIEN-KAN-NIET” is afgeleid van de afzonderlijke gebaren ZIEN KAN NIET (met gesproken component). Ook de secundaire betekenissen zijn hiervan afgeleid.

41.1 Semantisch gebruik

Het gebaar heeft twee mogelijke betekenissen. In (a) kan de gebaarder eventueel de wenkbrauwen samentrekken bij de productie van het gebaar, terwijl in (b) de gebaarder eerder (optioneel) het hoofd zal schudden.

Dit gebaar is qua betekenis gedeeltelijk synoniem met het gebaar “KAN-NIET” in punt 39.1 in de betekenis van (a) en (b1).

- a. Dit gebaar wordt gebruikt om aan te geven dat iets erg lelijk bevonden wordt en heeft enkel met betrekking tot (materiële) zaken te maken.**

Hier zien we dat dit gebaar qua betekenis op het gebaar “KAN-NIET” lijkt (cf. 39.1). Toch zijn de betekenissen niet geheel identiek. Dit gebaar wordt enkel aangewend om iemand mee te delen dat iets erg lelijk bevonden wordt. Het gebaar “KAN-NIET” echter, impliceert ook dat je het niet zou willen kopen of dragen, maar bij dit gebaar is dat niet (noodzakelijk) het geval. Dit gebaar kan – net als bij het gebaar “KAN-NIET” - aangewend worden om aan te geven dat een bepaalde eigenschap van een extra-talige referent erg lelijk bevonden wordt. Een voorbeeld:

“ZIEN-KAN-NIET” Wg1 **ROOD** Wg_a

Het gebaar wordt vooral gehanteerd als spontane uiting door de gebaarder wanneer een bepaalde extra-talige referent plots in zijn gezichtsveld verschijnt: bijvoorbeeld een passerende auto, een toevallige passant, een winkelatalage.

b. Hier hebben de twee betekenissen enkel betrekking op personen:

1) De gebaarder kan iemand niet uitstaan op basis van de innerlijke eigenschappen

Zoals bij het gebaar “KAN NIET”, is het mogelijk dit gebaar te gebruiken om aan te geven dat je die persoon niet graag hebt. De betekenissen van beide gebaren zijn in tegenstelling tot (a) volledig synoniem. Vermoedelijk wordt het gebaar hier vooral gebruikt wanneer die persoon plots in het gezichtsveld van de gebaarder verschijnt.

Vb: “Ik kan Pieter niet uitstaan!”

“ZIEN-KAN-NIET” **PIETER** Wg1

2) De gebaarder kan iemand niet uitstaan op basis van de uiterlijke eigenschappen of zijn schijnbaar typisch gedrag.

Hier gaat het meestal over personen die je niet of nauwelijks kent. Het is mogelijk om dit gebaar te gebruiken om aan te geven dat je een afkeer hebt van iemands uiterlijk of de typische trekjes of het schijnbaar typische gedrag van een bepaalde persoon ergerlijk vindt. Vooral BV's en bekende wereldburgers moeten het hier ontgelden.

Hoewel het hier over 'gedrag' kan gaan en daarom bij (b1) zou moeten horen, zet ik ze toch in deze categorie omdat het hier meestal over personen gaat die je niet of amper kent, waardoor de eerste indruk misschien niet altijd de juiste is. Vandaar dat ik de term “schijnbaar typisch gedrag” hanteer.

Een goed voorbeeld is de schrijver Herman Brusselmans: wanneer hij plots op TV verschijnt, dan kan de gebaarder er spontaan naar wijzen en meedelen dat “zijn haar toch zo

afschuwelijk is”. In die zin is de betekenis in (a) gelijk want: “iets is erg lelijk”. Toch betekent het hier meer dan dat: hier gebaar je niet enkel dat Herman afgrijselijk haar heeft, maar kan je hiermee ook impliciet bedoelen dat je om die reden de aanblik van die persoon niet kan verdragen:

“ZIEN-KAN-NIET” Wg1 **HAAR** Wg3

Een ander voorbeeld is veldrijder Sven Nys: de gebaarder kan meedelen dat hij Sven niet kan uitstaan, omdat hij vindt dat Sven altijd zo arrogant overkomt op TV wanneer hij geïnterviewd wordt:

“ZIEN KAN-NIET” Wg1 Wg3 / **ARROGANT** Wg3!

41.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 41	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	/ps/
<u><i>Betekenis b</i></u>	
1) <i>iemand niet kunnen uitstaan</i>	/ps/
2) <i>o.b.v het uiterlijk, schijnbaar gedrag,...</i>	/ps/

42 Gebaar "ONMIDDELIJK"

Handvorm: actieve 1"-hand (tweehandig gebaar) en passieve S-hand

Articulatieplaats: op de rug van de hand

Beweging: actieve 1"-hand maakt contact met rug van de passieve hand

Oriëntatie: handpalm naar de gebaarder toe

Etymologie: In het VGT-lexicon komen geen andere gebaren voor die manueel identiek zijn met dit gebaar, maar het is wellicht wel verwant met het lexicale gebaar TIJD. Er zijn wel verschillen in twee parameters tussen de twee gebaren: bij het gebaar TIJD is de handpalm neerwaarts gericht en maakt de actieve 1"-hand meermaals contact met de rug van de passieve hand. Mogelijk is er ook sprake van een semantische verwantschap.

42.1 Semantisch gebruik

De algemene betekenis is "*onmiddellijk daaropvolgend*" en is in verschillende contexten toepasbaar. De gebaarder kan bij dit gebaar eventueel zijn wenkbrauwen optrekken.

- a. De gebaarder heeft vastgesteld dat een bepaalde handeling onmiddellijk verricht werd.

*Vb: Toen die man een hartinfarct kreeg, heeft een persoon een ambulance gebeld.
Die kwam al na 10 minuten.*

AMBULANCE “ONMIDDELLIJK” KOMEN

Als de gebaarder zegt dat de ambulance al na 10 minuten gekomen is, dan kan dit als blijk van verwondering en/of goedkeuring zijn.

*Vb: Ik stuurde een mail naar dat bedrijf voor een offerte en tot mijn verbazing kreeg ik
prompt antwoord!*

MAILEN BEDRIJF / “ONMIDDELLIJK” ANTWOORDEN Wg3

Vb: De taart die op de tafel stond, was in een mum van tijd op!

TAART Wg “ONMIDDELLIJK” OP Wg!

Vb: Nadat ze afstudeerde, vond ze onmiddellijk een job.

SCHOOL AF “ONMIDDELLIJK” WERK VINDEN

- b. De gebaarder heeft vastgesteld dat iemand geen moment getwijfeld heeft toen die persoon een beslissing moest nemen.**

Vb: Toen een man zijn vriendin vroeg of zij met hem wou trouwen, zei ze onmiddellijk ja.

“ONMIDDELLIJK” JA Wg3

Vb: Toen zijn vrouw hoorde dat haar echtgenoot overspel had gepleegd, gooide ze hem onmiddellijk buiten.

“ONMIDDELLIJK” **BUITEN** Wg3

42.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 42	Mondbeeld
<i>Betekenis a – b</i>	‘lichtjes getuit’ of ‘β’

43 Gebaar “PIJN”

Handvorm: 5-hand (éénhandig gebaar)

Articulatieplaats: ter hoogte van de borstkas

Beweging: de vingers wiebelen

Oriëntatie: handpalm weg van de gebaarder

Etymologie: Het gebaar “PIJN” is afgeleid van het gebaar PIJN (met gesproken component). Ook de secundaire betekenissen zijn hiervan afgeleid.

43.1 Semantisch gebruik

Het gebaar heeft drie mogelijke betekenissen. De gebaarder kan hier eventueel zijn wenkbrauwen samentrekken.

a. De gebaarder oordeelt dat iemand snel op zijn tenen getrapt is.

Dit gebaar wordt gebruikt om aan te geven dat iemand snel beledigd is, omdat hij niet goed tegen kritiek kan of snel gepikeerd is.

Vb: "Hij voelde zich beledigd toen hij geen uitnodiging kreeg voor dat feestje."

GEEN KRIJGEN UITNODIGING / "PIJN" Wg3

b. De gebaarder vindt het pijnlijk om zoveel te (moeten) betalen voor iets.

Vb: De gebaarder vindt een jurk van 400 euro te duur en is niet van plan om daarvoor zoveel geld neer te tellen.

400 EURO / "PIJN" Wg1

Vb: De gebaarder vindt het pijnlijk om dit jaar 2000 euro aan belastingen te moeten betalen.

MOETEN BETALEN 2000 EURO Wg1 / "PIJN" Wg1

- c. De gebaarder oordeelt dat iemand in alle staten was wanneer die persoon schade had ontdekt aan één van zijn persoonlijk bezittingen, waar hij erg gehecht aan is.

Vb: Hij was gepikeerd toen hij merkte dat er een kras op zijn auto zat.

AUTO Wg3 KRAS / "PIJN" Wg3

43.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 43	Mondbeeld
<i>Betekenis a</i>	'mm-krul'; 'mm-omlaag' of 'o'
<i>Betekenis b</i>	'β'
<i>Betekenis c</i>	'ee'; 'mm-krul'; 'mm-omlaag' of 'o'

44 Gebaar "GEWOONTE"

Handvorm: B"-hand (éénhandig gebaar)
Articulatieplaats: de borstkas
Beweging: padbeweging van boven naar onder; B"-hand maakt strijkend contact
Oriëntatie: handpalm naar rechts

Etymologie: Het gebaar "GEWOONTE" is mogelijk afgeleid van het éénhandig gebaar PERSOON. De betekenissen zijn wellicht ook onderling verwant. Het gebaar is meestal een éénhandig gebaar, maar een tweehandig gebaar komt eveneens voor. Vermoedelijk werd het tweehandig gebaar na verloop van tijd gereduceerd tot een éénhandig gebaar.

44.1 Semantisch gebruik

Dit gebaar heeft drie mogelijke betekenissen:

- a. De gebaarder deelt zijn gesprekspartner mee wat zijn beroep is of het beroep van iemand anders.**

Vb: Hij is politieman.

"GEWOONTE" **POLITIE** Wg3

Het lexeem zou hier mogelijk de betekenis van MAN kunnen hebben.

- b. De gebaarder heeft een bepaalde gewoonte in het dagdagelijkse leven en deelt ze mee aan zijn gesprekspartner. Vrij vertaald betekent het gebaar: "Ik doe altijd/gewoonlijk zo". De gebaarder zal hier eventueel ja-knikken met het hoofd.**

Enkele voorbeelden zijn:

"Ik ga elke week zwemmen."

“GEWOONTE” **ELKE WEEK ZWEMMEN** Wg1

“Ik ga altijd naar deze kapper”.

“GEWOONTE” **KAPPER** Wg Wg1

“Ik kijk naar 'Prison Break' ”.

“GEWOONTE” **KIJKEN PRISON BREAK** Wg1

- c. Dit gebaar wordt ook gebruikt als reactie op een persoon wanneer de gebaarder zich ergert aan een bepaalde handeling die de referent herhaaldelijk doet. Vrij vertaald betekent het gebaar: "Je doet het weer!". De gebaarder zal hier dan meestal zijn wenkbrauwen samentrekken.

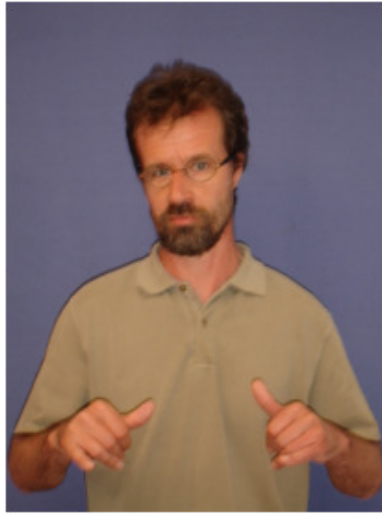
Vb: Een persoon maakt er een gewoonte van om iemand anders te onderbreken tijdens de vergadering. De gebaarder ergert zich daaraan en maakt hem dat ook duidelijk.

“GEWOONTE” **STOREN** Wg2!

44.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 44	Mondbeeld
<i>Betekenis $a + b + c$</i>	'mm'

45 Gebaar “GEZICHT-ANDERS”

- Handvorm:** beginpunt: 5-hand (tweehandig gebaar) – eindpunt: Y-hand
- Articulatieplaats:** beginpunt: ter hoogte van het gelaat – eindpunt: ter hoogte van de romp
- Beweging:** verticale beweging van boven naar onder
- Oriëntatie:** beginpunt: handpalm naar de gebaarder toe – eindpunt: handpalm neerwaarts

Etymologie: Het gebaar “GEZICHT-ANDERS” is afgeleid van de afzonderlijke gebaren GEZICHT ANDERS (met gesproken component). Ook de secundaire betekenissen zijn hiervan afgeleid.

45.1 *Semantisch gebruik*

De algemene betekenis van het gebaar is: “iets niet verwacht hebben”. In (a) wordt die ervaring als negatief ervaren, terwijl het in (b) veeleer een neutrale of zelfs een positieve betekenis kan hebben. De gebaarder kan bij de productie van het gebaar eventueel grote ogen opzetten.

- a. De gebaarder is verbouwereerd, ontzet of onthutst door een confrontatie met een onverwachte ervaring of situatie:

1) De gebaarder verwachtte een reactie of een daad niet van iemand waardoor de gebaarder van streek was.

Vb: "Ik had niet verwacht dat hij mij zoiets zou durven aandoen."

DURVEN DOEN Wg3 / "GEZICHT-ANDERS" Wg1

Vb: Je gaat naar de garage omdat je wagen een onderhoudsbeurt nodig heeft. Je bent achteraf totaal verbouwereerd wanneer je een factuur van 825 euro voorgeschoteld krijgt. Dat het bedrag zo hoog zou zijn, had je niet absoluut verwacht.

DUUR Wg_a / "GEZICHT-ANDERS" Wg1

2) De gebaarder komt in een situatie terecht waar hij niet op gerekend had.

Vb: In een treinstation na een blik op het bord met de uurregeling geworpen te hebben, merk je tot je ontsteltenis vast dat er vandaag geen trein rijdt naar Kortrijk wegens werken aan de spoorrails, maar dat wist je niet.

GEEN TREIN KORTRIJK / "GEZICHT-ANDERS" Wg1

3) De gebaarder stelt tot zijn ontzetting vast dat hij op dat moment iets vergeten is. Die ontdekking kan verstekkende gevolgen hebben.

Vb: Een bevriend koppel trouwt en je bent getuige. Net op het moment dat het bruidspaar op het punt staat de trouwringen uit te wisselen, ontdek je tot je ontzetting dat je de ringen vergeten bent.

VINDEN NIET RING Wg1 / "GEZICHT-ANDERS" Wg1

- b. De gebaarder wordt net zoals in (a) geconfronteerd met een onverwachte ervaring of situatie, maar hier is de gebaarder veeleer verrast of verwonderd en ervaart het dus niet als negatief.

Vb: Voor je verjaardag zegt je partner je dat hij een restaurant gereserveerd heeft voor jullie twee. Wanneer je daar aankomt, tref je niet alleen je partner aan, maar ook je familie en vrienden, iets waar je totaal niet op gerekend had.

ALLEMAAL AANWEZIG / “GEZICHT-ANDERS” Wg1

Vb: Iemand van wie je dat nooit verwacht had, heeft je nu aangeboden om te helpen met je taak.

WILLEN HELPEN Wg3 / “GEZICHT-ANDERS” Wg1

45.2 Kenmerken mondbeeld

Gebaar 45	Mondbeeld
<i>Betekenis a (1-2-3)</i>	'mm-krul' of 'mm-omlaag'
<i>Betekenis b</i>	'lichtjes getuit' of 'mm-krul'